

Nebezpečné pronásledování – STALKING

Lukáš Vymětal

Bakalářská práce
2011



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lukáš VYMĚTAL**
Osobní číslo: **H08243**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Nebezpečné pronásledování – STALKING**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti nebezpečného pronásledování, domácího násilí a dalších trestných činů narušujících občanské soužití
Příprava výzkumu, výběr a charakteristika výzkumného souboru
Provedení výzkumu – kazuistika
Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu
Prezentace výsledku výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BUSKOTTE, A. Z pekla ven. Žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, a.s., 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.

ČÍRTKOVÁ, L. Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

HORZINKOVÁ, E. KUČEROVÁ, H. Zákon o přestupcích. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-15-8.

ŠÁMAL, P. A KOL. Trestní zákoník. Praha: C. H. BECK, 2009. ISBN-978-80-74-109-3.

VANGELI, B. Zákon o Policii České republiky. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-142-0.

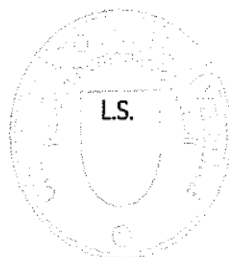
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Milan Smola**

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **6. května 2011**

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan



Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.2.2014



1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce pojednává o problematice nebezpečného pronásledování. Jedná se obecně o společensky velmi nebezpečný fenomén. Lze ho charakterizovat jako úmyslné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost, které je od 1. 1. 2010, podle nového trestního zákoníku, právně postižitelné. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou vymezeny pojmy, znaky, cyklus, druhy, typy, informace o oběti a pachateli nebezpečného pronásledování, ale rovněž i právní úprava a oprávnění Policie České republiky při řešení této problematiky. Praktická část se skládá z případových studií, kde se věnuji konkrétním případům z praxe a statistiky případů ze Zlínského kraje.

Klíčová slova: nebezpečné pronásledování, stalking, oběť stalkingu, pachatel stalkingu-stalker,

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on problem of danger persecution. It is really serious social phenomenon in general. It could be characterized as intentional and malicious persecution and harassment of another person. People have either decreased of life quality or jeopardized of them own safety; both of them are crime according to new Penal code since 1st January 2010. The thesis is divided in two parts – theoretical and practical. In the theoretical part are define terms, characteristics, cycle, types and kinds, information about victims and offenders of danger persecution and in addition legal regulation and competency of Police of the Czech Republic which is responsible for solution of this problem. Practical part contains case studies, in that I attend to the events from the practice and statistics of Region of Zlin.

Keywords: danger persecution, victim of stalking, offender of stalking

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Mgr. Milanu Smolovi za odborné vedení, cenné rady a profesionální přístup při vypracování bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat manželce a dětem za všeobecnou podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 POJEM NEBEZPEČNÉ VYHROŽOVÁNÍ - STALKING	12
1.1 FALEŠNÉ MÝTY O STALKINGU	13
1.2 DRUHY STALKINGU	15
1.2.1 Cyberstalking	15
1.2.2 Psychické deptání, nátlak a osočování	16
1.2.3 Pokusy o kontakt přes třetí osobu	16
1.2.4 Fyzické násilí	16
1.3 PRONÁSLEDOVÁNÍ CELEBRIT	17
1.3.1 Kdo pronásleduje prominenty	18
1.4 TYPY PRONÁSLEDOVÁNÍ CELEBRIT	19
1.5 PACHATELÉ STALKINGU	20
1.6 OBĚTI STALKINGU	23
1.6.1 Prožívání stalkingu na počátku	25
1.6.2 Materiální škody způsobené stalkingem	25
1.6.3 Riziko fyzického napadení	25
1.7 PŘÍSTUPY K ŘEŠENÍ STALKINGU	26
1.7.1 Praktické řešení případů stalkingu	26
1.8 POSUZOVÁNÍ NEBEZPEČNOSTI PRONÁSLEDOVÁNÍ	28
1.9 INFORMACE O OBĚTI STALKINGU	30
1.9.1 Falešné oběti stalkingu	31
1.9.2 Syndrom falešné viktimizace u stalkingu	32
1.9.3 Příznaky syndromu falešné viktimizace u pronásledování	33
2 PRÁVNÍ ÚPRAVA, POSTUPY A OPRÁVNĚNÍ POLICIE PŘI ŘEŠENÍ NEBEZPEČNÉHO PRONÁSLEDOVÁNÍ	36
2.1 PROBLÉMY SPOJENÉ S VÝKLADEM SKUTKOVÉ PODSTATY NEBEZPEČNÉHO PRONÁSLEDOVÁNÍ.....	37
2.1.1 Jak v praxi rozpoznat případy stalkingu	37
2.1.2 Posouzení rizika případu	37
2.1.3 Co nesmí policie zanedbat	38
2.1.4 Základní otázky pro oběti při vyšetřování	39
2.2 DALŠÍ MOŽNÉ POSTUPY POLICIE.....	40
2.2.1 Odposlechy a záznamy o uskutečněném telekomunikačním provozu	41
2.2.2 Podmínky pro poskytování krátkodobé ochrany	41
2.2.3 Formy krátkodobé ochrany	42
2.2.4 Oprávnění k navrhování krátkodobé ochrany	42
2.3 DALŠÍ LEGISLATIVNÍ OCHRANA OBĚTI.....	42
3 INSTITUCE PRO POMOC OBĚTEM STALKINGU	44
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
4 PROJEKT VÝZKUMU	47
4.1 CÍL VÝZKUMU.....	47
4.2 PŘÍPADOVÉ STUDIE	47
4.2.1 Eva.....	48
4.2.2 Jana.....	49
4.2.3 Týna.....	55

4.3	VYHODNOCENÍ PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ	58
4.3.1	Shrnutí případových studií.....	59
5	KVANTITATIVNÍ VÝZKUM.....	60
5.1	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	60
5.2	STATISTIKA PŘÍPADŮ VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	60
5.3	PŘÍPADY STALKINGU V ČESKÉ REPUBLICCE	62
5.4	SROVNÁNÍ PŘÍPADŮ STALKINGU VE ZLÍNSKÉM KRAJI S OSTATNÍMI KRAJI V ČR...65	
5.5	TRESTNÁ ČINNOST V ČR	66
5.6	ZÁVĚR VÝZKUMU.....	67
	ZÁVĚR.....	68
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	72
	SEZNAM GRAFŮ	73
	SEZNAM TABULEK	74

ÚVOD

Bakalářská práce se věnuje společenskému problému, fenoménu nebezpečného pronásledování, které je uvedeno v § 354 trestního zákoníku. Jedná se o trestný čin, který je účinný od 1. 1. 2010, od novelizace nového trestního zákoníku. V trestním zákonu č. 140/1961 Sb., který pozbyl účinnosti dne 31. 12. 2009, nebyl tento trestný čin uveden, a tím pádem se pachatel nebezpečného pronásledování, z hlediska trestního zákona, nedopustil žádného protiprávního jednání. Takovéto jednání bylo ve většině případů kvalifikováno pouze jako přestupek proti občanskému soužití dle § 49 zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Pachatel mohl svým jednáním naplnit skutkovou podstatu jiného trestného činu spáchaného proti občanskému soužití, jako např. trestných činů vydírání, omezování osobní svobody, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci a poškozování cizích práv. Vzhledem k tomu, že došlo v posledních letech k nárůstu nebezpečného jednání pro společnost, jakým nebezpečné pronásledování bezesporu je, kdy v několika případech došlo i k usmrcení oběti, tak byl našimi zákonodárci novelizován trestní zákoník, ve kterém byly modifikovány některé trestné činy. Mezi nové trestné činy byl, mimo jiné, přidán trestný čin „Nebezpečné vyhrožování“. Dále došlo k úpravě pojmu trestný čin, kdy podle nového trestního zákoníku se trestné činy dělí na přečiny a zločiny. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní sazbou do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou přečiny. Zvláště závažnými přečiny jsou úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou vymezeny pojmy, znaky, cyklus, druhy, typy, informace o oběti a pachateli nebezpečného pronásledování, ale rovněž i právní úprava a oprávnění Policie České republiky při řešení této problematiky. Praktická část se skládá z případových studií, kde se věnuje konkrétním případům z praxe a kvantitativním výzkumem. Zjištěná data byla vyhodnocena a zpracována do tabulek a grafů. Autor chce touto prací poukázat na problém, který je sice hodně zpopularizovaný médii, ale odborných publikací na toto téma je u nás poskrovnu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POJEM NEBEZPEČNÉ VYHROŽOVÁNÍ - STALKING

„Stalking je obecně velmi nebezpečný fenomén, jedná se o úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost“ (Buskotte, 2008, s. 47).

Tento anglický název označoval původně v řeči lovců stopování, přiblížení se k lovené zvěři. Stejně, jako se lovci chovají ke své kořisti, chovají se tak i muži k ženám a naopak. Číhají na ně, sledují je, snaží se k nim co nejvíce přiblížit, někdy decentně a tiše, jindy velmi agresivně a nebezpečně. Hlavním důvodem bývá posedlost pachatele obětí. Pachatel bývá fixován nějakým způsobem na oběť. V případě, že oběť nijak neopětuje pachatelovy city, tak se stalking může začít projevovat. Stalker může oběť pronásledovat různými formami, jako je zasílání dopisů, obtěžováním po telefonu, zasíláním SMS zpráv, e-mailovou poštou, ale i fyzickým pronásledováním, či vtíráním se do její blízkosti. Pachatelovo chování může být spouštěno různými city k oběti, a to nejen nenávistí, ale i láskou. Nebývá výjimkou, když pachatel obtěžuje i rodinu oběti, její přátele, spolupracovníky a nové partnery oběti. Stává se také, že pachatel pomlouvá oběť třeba i před jejími nadřízenými z důvodu, aby oběť například ztratila zaměstnání nebo ji její pracovní činnost znepríjemnil. Stalking se objevuje často i po skončení vztahu s domácím násilím. Stává se poměrně často, že oběť pronásleduje její bývalý partner a nebývá výjimkou, že pachatel oběti vyhrožuje, citově vydírá nebo ji fyzicky napadne.

Zločinem začal být stalking považován v 90. letech 20. století, kdy na sebe začal strhávat pozornost výzkumníků, která byla vyvolána skutečnými případy pronásledování celebrit. Výzkumy ale odhalily, že pronásledování nejsou pouze prominenti, ale týká se i obyčejných lidí. V polovině 90. let přijímají první státy jako: Austrálie, Anglie a USA tzv. anti-stalkingové zákony.

Pronásledovatelé „stalkeři“ pro své jednání uvádějí často nepravé, povrchní a zkreslené motivy. Za skutečné motivy pronásledování jsou pokládány:

- vyhledávání kontaktu s vyhlédnutou obětí (cca. 28 % případů),
- získávání totální kontroly nad životem oběti (cca. 36 % případů),
- rozhodnutí uničit blaho, tedy psychické i tělesné zdraví oběti (Jurtela, 2007).

Stalkeři mohou trpět, ale také nemusejí trpět psychickou poruchou.

Za typické projevy nebezpečného pronásledování lze označit zejména následující dvorce chování:

- opakované a pro oběť skličující pokusy o kontakt telefonáty, e-maily, dopisy, zasíláním SMS zpráv a drobných předmětů apod.,
- demonstrování síly pomocí přímých nebo nepřímých výhrůžek, které u oběti vyvolávají oprávněný strach a obavy, např. pronásledovatel stojí dlouhou dobu před domem oběti a upřeně se dívá do jejích oken,
- ničením majetku pronásledovaného (propíchnutí pneumatik, poškození vozidla nebo jiného majetku, zabití domácího mazlíčka apod.)

1.1 Falešné mýty o stalkingu

V odborných literaturách se množí články, studie a výzkumy na téma nebezpečné pronásledování. V nepoučené laické, ale i odborné veřejnosti však o této problematice vznikají stále určité mylné představy a falešné mýty, které přitom mohou adekvátní jednání policie, justice a celkové práce s obětí ztěžovat, nebo také vést k chybným postupům z jejich strany. Čírtková (2008) je rozdělila na 5 mýtů:

Mýtus 1 – pronásledování je nemoc

Teorie vychází z názoru, že pronásledování je vždy příznakem psychické poruchy, nejčastěji erotomanie a stalker není v důsledku své duševní nemoci schopen vést normální život. Tato úvaha je mylná a může být dokonce i velmi nebezpečná. Vede totiž k podceňování inteligentních a současně relativně nenápadných pronásledovatelů. Ti jsou v běžném společenském styku přátelští. V oficiálním i ve formálním jednání dovedou imponovat zdánlivou korektností a oběti pak nikdo nevěří.

Mýtus 2 – pronásledování je motivováno touhou po erotickém kontaktu

Původně byl stalking spojován s erotickou posedlostí k určitému objektu. Do této představy zapadaly případy skutečné erotomanie a odmítnutí partneri, kteří se nechtějí smířit s ukončením stavu. Tyto případy byly ze strany justice často bagatelizovány a přisuzovaly se nevhodnému chování nebo dokonce k provokaci ze strany oběti, ve stylu: „Co jste s ním udělala, že na Vás nemůže zapomenout?“ Oběť byla odkazována na civilní soudy nebo psychiatry.

Mýtus 3 – stalker je vždy cizí neznámá osoba

Mýtus se opírá o nepodloženou představu oběti, že nebezpečí fyzického útoku ji hrozí od neznámého pachatele, který jedná anonymně. Tam, kde se oběť i pachatel dobře znají a jsou zde dokonce v kontaktu, bývá riziko pro oběť velmi často podceňováno. Tímto způsobem často uvažuje laická veřejnost, ale i profesionálové. V průzkumech zaměřených na názory policistů se ukázalo, že za závažné označují jen ty případy, kdy je oběť stíhána neznámým pachatelem. Informace o tom, že mezi pachatelem a obětí existoval reálný vztah, vede k podceňování nebezpečnosti pachatele. Ve skutečnosti je pronásledování bývalým partnerem jedna z největších podskupin tohoto deliktu a je relativně značně zatížen i fyzickým napadením oběti. Nemůžeme tedy tuto variantu vyloučit z nebezpečného pronásledování a z hlediska prevence zločinu by to bylo přímo osudné. Obecně platí, že ženy pronásleduje spíše muž, který neskrývá svou identitu, ale muži jsou častěji pronásledováni anonymní osobou.

Mýtus 4 – konfrontace oběti s pachatelem je dobrou strategií

Je to postup, při němž se uplatňují mediační strategie, tedy narovnání konfliktu mezi pachatelem a obětí. V odborné literatuře se objevily návrhy vyzkoušet tento postup i u případů stalkingu. Podle současného stavu poznání je zcela jasné, že šlo o chybnou strategii, protože každý kontakt pachatele s obětí v něm přizívuje posedlost k oběti a dochází tedy k prodloužení obtěžujícího chování. V praxi to může vypadat tak, že pachatel uvítá opakovaná soudní nebo přestupková jednání, neboť se zde setká s obětí, která se mu jinak vyhýbala.

Mýtus 5 – zákazy k přiblížení se a vyhledání kontaktu s obětí jsou vždy účinné

V několika zemích jsou přijaty zákony, které umožňují pachateli nařídit, aby nevyhledával kontakt s obětí, tzn., že se k ní nesmí přiblížit atd. Cílem zákona je chránit oběť před pachatelem a zajistit její nerušené soukromí. Tento zákon je velice užitečný, ale nesmíme ho přeceňovat. V některých případech se může minout účinkem, nebo dokonce vést k vystupňování agrese pachatele. To záleží na pachatelově psychologickém typu. Neúčinnost těchto zákazů v některých situacích však není důvod pro jejich odmítání nebo nepoužití.

Pokud se týká vědy a výzkumu, tak do současné doby neexistuje jednoznačná a všeobecně uznávaná definice stalkingu: „*Shoda panuje v tom, že pronásledování představuje nevyžádané pokusy o kontakt s vyhlédnutou osobou, které se opakují a jsou vytrvalé (soustavné,)*

a které závažně a neúnosně poškozují kvalitu života oběti“ (Čírtková, 2008, s. 59). Tyto tři uvedené charakteristiky jsou považovány za základní a určující znaky stalkingu.

1.2 Druhy stalkingu

Stalkerovo chování bývá značně rozmanité. Může používat legální a obecně dostupné prostředky, ale také ilegální prostředky. Mezi legální a dostupné prostředky řadíme zasílání dopisů nebo dáreků, telefonování, zasílání SMS zpráv apod. Ilegálními prostředky jsou ničení osobních věcí oběti, pomlouvání oběti atd. Jednotlivá aktivita sama o sobě nezakládá stalking a nic o něm také nevyovídá. Důležité je řetězení a celková skladba těchto aktivit. Celkové informace teprve podávají reálný obraz a mohou určit, zda se jedná o nebezpečné pronásledování a jsou tedy naplněny určující znaky stalkingu.

Typické způsoby chování stalkera:

1) Vyhledávání fyzického kontaktu s obětí

Pozorování nebo hlídání bydliště oběti, postávání před pracovištěm nebo přítomnost stalkera v místech, kde oběť tráví svůj volný čas, jsou typickými projevy této skupiny pronásledovatelů.

2) Pokusy o kontakt pomocí komunikačních prostředků

Dnešní styl života a moderní komunikační systémy vytváří pro tento způsob pronásledování ideální podmínky. Mobilní telefony i pevné linky a především internet skýtají poměrně jednoduché možnosti pro obtěžování objektu zájmu stalkera, který ji může systematicky deptat, a to bez velkých investic. Je jasné, že velké množství nevyžádaných telefonátů nebo jiných kontaktů bez patřičného důvodu nebo dokonce proti vůli oběti, tak překračuje únosnou mez mezi „normálním“ chováním a stalkingem.

1.2.1 Cyberstalking

Cyberstalking představuje zvláštní podobu stalkingu, tedy pronásledování prostřednictvím internetu. Podle Deirmenjiana (1998) je to stalking v kybernetickém prostoru. K hlavním znakům cyberstalkingu patří zejména:

- zasílání obtěžujících e-mailů,
- negativní zprávy o oběti na různých on-line internetových komunikacích (chatech),
- nevyžádané a zlovolné prezentace oběti na internetu,
- vyhrožování přes internet, zasílání virů, zcizení dat z PC a slídění v počítači oběti.

U cyberstalkingu je na rozdíl od klasického stalkingu reálnější, že se pronásledovatel a jeho oběť znají ze skutečného života a měli předtím intimní nebo bližší osobní vztah. Výjimečně se ryze internetové známosti překlopí do stalkingu. Cyberstalking je atraktivní pro velkou škálu pronásledovatelů, protože je snadno dostupný bez velkých nákladů a investic, a umožňuje tak soustavně obtěžovat svou oběť i na velkou vzdálenost. Zábrany stalkera snižuje ten fakt, že vše probíhá virtuálně bez fyzického kontaktu s obětí, takže si může myslet, že se jedná o počítačovou hru, která nemůže nikomu ublížit.

1.2.2 Psychické deptání, nátlak a osočování

Skoro v polovině případů pronásledování se stalker uchyluje k osočování a lživým nactiutruhačným pomluvám. Pachatel tato sdělení zavěšuje na internet nebo je zveřejňuje pomocí letáčků nebo plakátů. Běžně se stává, že zveřejňuje telefonní číslo oběti s tím, že poskytuje sexuální služby. Jinou variantou může být podávání falešného inzerátu do inzertních novin, například s informací, že oběť prodává byt za výrazně nižší cenu, než za kolik se běžně prodává. Následkem toho je, že oběť „obtěžují“ potencionální kupci bytu a stalker vše s oblibou pozoruje. Poškozující nápisy pronásledovatel vyvěšuje v místě trvalého bydliště oběti, v jeho zaměstnání, a tímto jednáním se snaží oběť dostat pod tlak. Může rovněž dojít i k poškozování majetku oběti nebo i k vniknutí do jejího soukromí za účelem odcizení věcí, ke kterým má oběť citovou vazbu. Jedná se tedy např. o rodinné fotografie, osobní předměty a spodní prádlo. Obzvláště citelné jsou útoky proti domácím mazlíčkům.

1.2.3 Pokusy o kontakt přes třetí osobu

Tento styl je registrován zhruba u třetiny případů pronásledování a je nazýván „stalking by proxy.“ Pronásledovatel zmanipuluje své okolí a někdy i okolí oběti. Přesvědčí je o tom, že pronásledovaný je on sám. Na základě tohoto pak okolí organizuje vzájemné setkání mezi obětí a pronásledovatelem a domlouvá oběti, aby byla rozumná, nebo informuje stalkera o záměrech skutečné oběti.

1.2.4 Fyzické násilí

Mezi experty panují různé názory na to, co vše lze zahrnout do tohoto typu pronásledování. Harmon (1995) sem začlenil například i opakované vytrvalé bušení a kopání do dveří. Většina autorů však souhlasí s přísnějším vymezením a pod tímto druhem stalkingu si představují hlavně fyzické násilí a sexuální ataky včetně znásilnění či jejich pokusu. Tyto útoky téměř vždy posouvají stalking z lehčí kategorie pronásledování do skupiny závažných pří-

padů. K útokům na život a zdraví oběti dochází většinou v případech, kdy se pronásledovanému dařilo vyhýbat se setkání s pachatelem. V těchto případech se můžeme setkat i s tím, že pachatel na svou oběť útočí motorovým vozidlem, kdy najíždí jak na pronásledovaného, tak i na jeho blízké. Nemalé množství stalkerů se uchyluje k tzv. avízům, kdy oběť předem varují o tom, co ji čeká. Celkem otevřeně hovoří o tom, kdy k napadení dojde a rovněž sdělují i způsob provedení.

Různé studie se zabývají dalším členěním variant pronásledování podle typu vztahu, který mezi stalkerem a jeho obětí existuje či existoval. Empirickým zjištěním se pronásledování nejčastěji objevuje u těchto typů vztahů:

- osobní vztahy, milenecké, partnerské nebo sousedské,
- mediální vztahy, tj. pronásledování známých osobností,
- pracovní vztahy, např. zákazník či klient jako pronásledovatel.

Proč se v těchto vztazích objevuje fenomén pronásledování, odpovídají výzkumy zaměřené na motivaci pachatelů. Podle Mullena (2000) lze u pronásledovatelů identifikovat pět hlavních motivačních vzorců:

- reakce na odmítnutí,
- hledání intimity a blízkosti za každou cenu,
- ventilování hostility a nenávisti,
- pronásledování z nedostatku kompetencí řešit vzniklou situaci jinak,
- pronásledování jako důsledek predátorské (útočné) agresivity.

1.3 Pronásledování celebrit

Tento typ pronásledování je vyčleněn jako poměrně samostatná oblast stalkingu. Právě tento jev přitom odstartoval zájem o tuto problematiku. Z okrajového jevu se v roce 1989 stal přes noc fenomén, který způsobila vražda 21-leté herečky sitcomů v USA Rebeccy Schaeffer. Byla zastřelena ve dveřích domu, ve kterém bydlela. Pachatelem byl její obdivovatel, který ji zasílal dlouhou dobu krásné zamilované dopisy. Po zhlédnutí filmu, ve kterém ztvárnila milostnou scénu, tón jeho dopisů zdrsňel. Pachatel se několikrát snažil dostat na natáčení, ale ochranka ho nikdy nepustila a informace o tom již nikomu dále nepředala. Rebecca tedy neměla ani popis ani fotografii obdivovatele, a tak, aniž by cokoli tušila, otevřela dveře vrahovi, když ji přišel navštívit. Shodou okolností v této době byly zavražděny svými pronásledovateli jiné tři neprominentní ženy. Souběh těchto případů

způsobil v USA to, že se z pronásledování stal problém mimořádné naléhavosti. Byly přijaty „anti-stalkingové“ zákony a byla zřízena na policii speciální oddělení. Na univerzitách odstartoval výzkumný boom a tento mimo jiné posunul problém pronásledování od prominentů k obyčejným lidem. V současné době se předpokládá, že z celkového počtu obětí stalkingu, tvoří prominenti zhruba jednu třetinu a 72% známých osobností se setkala se vtíravým fanouškem.

1.3.1 Kdo pronásleduje prominenty

Podle Čírtkové (2008) jsou zatím k dispozici dílčí empirické sondy, z nichž vyplývají dva závěry:

- 1) laická představa o chladnokrevném stalkerovi, který má psychopatické sklony a prahne po terorizování VIP oběti,
- 2) nelze vytvořit jednotný profil pronásledovatele celebrit.

Mezi pronásledovateli mohou být značné věkové rozdíly, kdy jsou mezi nimi teenageři i padesátníci obojího pohlaví, ale mají určité společné znaky. Stalkera si lze představit jako nešťastného jedince, který se nikdy nedostane k vrcholu uspokojení. V běžném vztahu, který se jeví nebo je neperspektivní, se snažíme objektu bývalé touhy vyhnout. Pronásledovatelé celebrit nemají tuto možnost, protože mediální přítomnosti vyhlédnuté oběti nemohou uniknout. Většina z nich vede osamělý život, sociálně nejsou úspěšní, a proto se uchylují k představám o vysněných vztazích.

Další zvláštnost u pronásledování prominentů spočívá v tom, že často střídají terče svých útoků. Není tedy výjimečné, že stalker v průběhu své „stalking-kariéry“ vystřídá postupně několik obětí. Postupné střídání obětí je častější, ale vyskytují se i případy paralelního pronásledování, kdy pachatel zasílal po dobu několika let vyhrožující dopisy současně několika známým ženám z kulturní, politické a mediální sféry. Přeskakování z jedné osoby na druhou naznačuje, že stalkerům jde především mnohem více o samotný proces stalkingu, než o vlastní cílovou osobu. Od tohoto se odrážejí současné teorie, které se pokoušejí o výklad stalkingu speciálně zaměřeného na celebrity. Touha po kontaktu se silnou osobností připomíná chování malého dítěte vůči rodičům.

„Podle výzkumů ztratilo 60 % pozdějších pronásledovatelů v dětství referenční osobu nebo zažilo dlouhodobé odloučení od ní. Názor, že touha po jisté vazbě je pro vznik pronásledo-

vání klíčová, potvrzují i údaje z druhé strany. Ukazuje se totiž, že objektem stalkingu se stávají především přátelsky a dostupně působící prominenti“ (Čírtková, 2008, s. 69).

1.4 Typy pronásledování celebrit

Pronásledování celebrit se rozlišuje na různé vzorce pronásledování podle role, do které svou oběť stalker dosadil. Čírtková (2008) na základě tohoto kritéria je diferencuje mezi celebritami pronásledovanými jako:

- milenec či milenka,
- člen rodiny,
- objekt delikventní sexuality,
- nepřítel,
- údajný spiklenec,
- cesta ke slávě.

Prominent pronásledovaný jako milenec nebo milenka představuje snad nejznámější scénář jevu. Vyskytuje se za prvé v idealizované asexuální verzi. Obdivovaný idol je jako všichni ostatní lidé také sexuální bytostí, může u stalkera způsobit zklamání a může dojít k překlopení láskyplného zbožňování do nenávisti a násilí. V druhé verzi pak pronásledovatel vyslovuje sexuální témata. V dopisech se objevují lascivní poznámky či představy a dochází i k zasílání různých předmětů s jasným sexuálním podtextem. Obě tyto verze jsou pro oběť velmi nepříjemné a pronásledování může trvat měsíce a roky. Právní následky tohoto jednání jako jsou různé zákazy či peněžité tresty se mohou míjet účinkem, protože je stalker může vnímat jako zkoušku pevnosti své vášně.

Poměrně neškodné, ale také i časté je pronásledování celebrit, kterou si pachatel dosadí jako blíže neurčeného člena své rodiny. Jedná se většinou o staršího pronásledovatele, který se cítí osamocen. V dopisech, které zasílají oběti, se svěřují se starostmi „všedního“ dne a kostrbatým způsobem jí vyjadřují svůj obdiv. Mají sklon zasílat vlastnoručně vyrobené dárky, povětšinou drobného charakteru. Pachatelé nebývají agresivní a ani se nepokoušejí dostat do blízkosti svého idolu.

Naopak velmi nebezpečné je pronásledování celebrit, které si pachatel pasuje jako objekt své delikventní sexuality. Typické je v tomto typu pronásledování u stalkera dominantní chování lovce. Od počátku oběť vůbec netuší, že je pozorována. Toto chování pachatele plní několik funkcí, ale rozhodující jsou získané informace, které potřebuje pro naplánová-

ní a provedení útoku. Tento typ stalkingu je častější u „obyčejných“ lidí, ale vyskytují se i u prominentů. V roce 1997 byl v USA u domu režiséra S. Spielberga zadržen tehdy 29-letý J. Norman, u kterého byl nalezen nůž, žiletky, pouta, roubík a páska na svázání. Později u výslechu vypověděl, že chtěl slavného režiséra znásilnit. Jeho manželku svázat a přinutit ji tak, aby se na vše dívala.

Jako nepřátelé jsou více pronásledováni prominenti z politiky než ze světa showbyznysu. Nicméně to neznamená, že se umělci nemohou ocitnout v roli nepřítele. Oběť se v těchto případech stává projekční plochou, na kterou pronásledovaný promítá svou frustraci, zášť a hněv. V kontaktech s osobou a v dopisech hýří vulgarismy, běžný je obscénní slovník. Pokud má stalker psychotické projevy, tak se nebezpečnost jeho chování prudce zvyšuje.

Určujícím znakem u spiklenecké podoby stalkingu jsou právě psychotické problémy. S tímto se zpravidla setkávají mediálně známé tváře z televizní obrazovky. V dopisech jim pisatel líčí, že odhalil pravé poselství nějaké relace, které uniklo běžnému divákovi, ale on se oklamat nenechal. Souvislosti uvedené v dopisech jsou bizarní, a dokud prominent zůstává pouze příjemcem bludných konstrukcí, tak eskalující vývoj nehrozí. Nelze ale riziko podceňovat, pokud se změní z příjemce nebo spoluspiklence na nepřítele.

V posledním vzorci pronásledování slouží konkrétní oběť jako prostředek k dosažení cíle, kterým je získávání proslulosti a posílení pocitu identity. Jde tedy o narcistický aspekt, který snad nejlépe formuloval Lennonův atentátník M. Chapman, který uvedl: „*Byl jsem Mr. Nobody, dokud jsem nezabil nejslavnějšího pana Somebody na světě.*“

Výše uvedené vzorce stalkingu nepředstavují čisté šablony, v reálu se mohou různě prolínat.

1.5 Pachatelé stalkingu

V České republice se s výzkumy, které by se zabývaly nebezpečným pronásledováním, téměř není možné setkat, ale v zahraničí je to naopak. Od počátku 90. let se objevují empirické studie, které vysvětlují a popisují různé aspekty této problematiky. Zkoumání pachatelů nebezpečného pronásledování patří k nejčastějším výzkumným zájmům. Těmito výzkumy se pokoušejí zjistit, jaké povahové rysy jsou pro stalkera typické. Co se týká metodologické stránky výzkumu, tak ta si zachovává svou klasickou tvář. Tedy skupina pronásledovatelů je podrobena různým psychologickým testům a vyšetřením, které hledají společné charakteristiky pachatelů. Výsledky bývají srovnávány s kontrolní skupinou.

Z velkého množství různých a částečně i rozporuplných závěrů je možno zdůraznit dva zajímavé výstupy:

1. výstup – se většinou kloní k závěru, že pronásledování je více ovlivněno osobností pachatele než situačními faktory. Z toho vyplývá, že jednání nebo chování oběti má nepatrný nebo žádný vliv na spuštění jeho pronásledování. Tím je jasně řečeno, že problém je v osobnosti pachatele a ne v oběti.
2. výstup – zde se poukazuje na poměrně velké odlišnosti v osobnosti ženských a mužských pronásledovatelů. Z průzkumů vyplývá, že muži páchají toto protiprávní jednání z důvodů, že neumí řešit vztahové problémy jiným způsobem, kdežto ženy naopak volí stalking zcela programově a kontrolovatelně.

Většina studií usiluje o utřídění do určitých typů pronásledovatelů: Při tom se uplatňují různá kritéria, například podle typů oběti (celebrita, bývalý partner), předcházející vztah (ano-ne), osobnost a motivace pachatele atd. Boon a Sheridan (In Čírtková, 2008) naznačená kritéria zkombinovali a rozčlenili stalkery do šesti základních skupin:

- pronásledovatel celebrit („celebrity stalker“),
- pronásledovatel ex-partnera („domestic stalker“),
- pronásledovatel politiků („politic stalker“),
- pronásledovatel z vášně („lust stalker“), v jehož chování je v prvním plánu zvýrazněna sexuální motivace a podle módních vlivů se stěhuje od oběti k oběti,
- pronásledovatel ze ziskové motivace („hit stalker“), který netrpí žádnou psychickou poruchou – vyhlédnutou oběť pronásleduje účelově a hrozí fyzickým násilím, aby od ní nebo třetí osoby získal peníze,
- pronásledovatel zhrzený a odmítnutý v lásce („love-scorned stalker“).

James a Farnham (In Čírtková, 2008), provedli analýzu 85 stalkerů a zjistili, že 32 % z nich se dopustilo trestného činu ublížení na zdraví nebo vraždy. Tato skupina byla konfrontována s jinou skupinou stalkerů, kteří se ale této trestné činnosti nedopustili. Přitom sledovali kriminologické charakteristiky obou skupin a zjistili, že násilní pronásledovatelé vykazují jiný osobnostní profil, než stalkeri s lehčími projevy pronásledování. Podle nich se těžkého zločinu, který uzavírá pronásledování, dopouštějí osoby bez kriminální anamnézy a navíc dobře sociálně integrované. Například jsou bezproblémově začleněni do pracovního procesu. Ve statisticky významné hladině těchto pachatelů se neobjevují ani

alkoholici či toxikomani, ani osoby s předcházejícími psychickými poruchami nebo kriminální minulostí. Jako predikátory společné pro celou skupinu byly ustanoveny tři faktory:

- 1) předcházející vyhledávání oběti a pohyb kolem jejího bydliště,
- 2) průměrná či relativně krátká doba pronásledování,
- 3) absence předcházejícího kriminálního násilí.

Stalking lze definovat jako specifickou formu vztahového násilí. Podstatou je násilné a nežádoucí pronikání do soukromí oběti takovým způsobem, že u ní vzniká důvodný pocit ohrožení. Stalking se točí vždy okolo vztahů, nezávisle na tom jestli se jedná o vztahy reálné nebo pouze o iluzi. V reálných vztazích vzniká stalking jako reakce na konflikty nebo problémy. Nejčastěji vzniká v konfliktních intimních vztazích (50 % z celkového výskytu), pak následují profesní, pracovní a sousedské vztahy.

- Ex-partner stalking

Hlavním znakem je neschopnost zvládnout jednostranné ukončení intimního vztahu, ať partnerského nebo manželského. Stalker se snaží obnovit zkrachovalý vztah anebo se snaží pomstít bývalému partnerovi za rozchod. Tyto motivy jako je láska a nenávisť se často prolínají a tomu odpovídá i obsah nevyžádaných vzkazů v podobě SMS, e-mailů, dopisů atd. V těchto vzkazech se střídá vyznání lásky a obdivu s různými vyhrůžkami a agresivními sděleními.

- Stalking v dalších vztazích, jako např. pracovních či sousedských

V reálných vztazích stalkingu předchází skutečné profesní, pracovní vztahy nebo sousedské vztahy, jako např. lékař - pacient nebo zaměstnanec - zaměstnavatel. Zde bývá motivem pocit skutečné či domnělé křivdy, na kterou stalker reaguje pronásledováním tohoto hříšníka.

Iluzorní vztahy jsou takové, kde zatím neexistují reálné vztahy, které mají dle stalkera cestou pronásledování vzniknout až potom. V těchto vztazích je problém vztahové dynamiky opačný. Pronásledování z pohledu stalkera není reakcí, ale akcí. Těmito akcemi chce stalker vztah iniciovat. Chce tedy navodit to, co zatím existuje pouze v jeho představách. Příkladem může být stalker, který si ve své mysli zkonstruoval idol a vztah s tímto idolem a svým jednáním o něj bojuje. Vyhlédnutou obět' buď zná, a je jí např. kolegyně z práce, sousedka, kamarádka atd., nebo si ji vyhlédl, aniž by obět' znal, přičemž jí může být např. někdo z médií, herečka či jiná celebrita. U celebrit se jedná o specifickou variantu proná-

sledování. Toto je považováno za specifický problém a při vyhodnocování tohoto jednání se používají odlišná vodítka než ta, která platí pro pronásledování „normálních“ lidí.

Doposud jsme se seznámili s různými přístupy, které se snaží utřídit jevovou pestrost stalkerků do přehledných skupin či typů. Zbývá problém příčin pronásledování, tj. hledat odpověď na otázku, proč se některé osoby v určitých životních situacích uchylují ke stalkingu a proč některé osoby nikoli, ačkoli mohou být jejich momentální životní situace stejné. Pokud přihlédneme k rozmanitosti osobnostních profilů pachatelů a jejich motivů, je zřejmé, že je nemůžeme vtěsnat do jedné teorie, která by nabídla univerzální příčinu nebezpečného pronásledování. Je tedy více než jasné, že k jeho vysvětlení dnes existují různé teoretické přístupy. Platí teze, že stalking je především důsledkem či produktem „zvláštní“ osobnosti stalkera. Podle Čírtkové (2008) se teoretické názory na to, proč a jak takové osobnostní dispozice vznikají, různí. Téměř všechny teoretické přístupy akcentují význam raných vývojových stádií osobnosti. Současný stav teorie stalkingu je však v plenkách a k dispozici jsou spíše hypotézy než ověřené koncepce.

1.6 Oběti stalkingu

Obětí nebezpečného pronásledování se může stát kdokoli nezávisle na pohlaví, věku, kulturním zázemí, sexuální orientaci, vzhledu či sociálním statutu. Ze statistických údajů vyplývá, že typickou obětí stalkingu je spíše svobodný člověk žijící bez partnera nebo osoba, která je krátce po partnerském rozchodu. Většina obětí má sklon k submisivnímu a pasivnímu chování ve vztazích, takže je pro ně obtížné jednoznačně a přesvědčivě sdělit ex-partnerovi nebo nápadníkovi, že o kontakt nemají zájem. Z pohledu viktimologie představuje stalking speciální případ. Nejedná se totiž o jednorázový čin, se kterým se pak oběť může v následující době vyrovnávat. Stalking obnáší mnohonásobnou, pokračující viktimizaci, která je složena z různých drobných incidentů. Riziko, že budou ze strany stalkera následovat další aktivity je značné a oběť se cítí být neustále ohrožena. Oběti většinou nejde o to, aby byl pachatel trestně stíhán a za své skutky právoplatně potrestán. Jde jí především o obnovu svého soukromí a nastolení klidu. Viktimologicky zaměřené poradenství je v případech nebezpečného pronásledování důležité, protože jeho ukončení předpokládá rovněž vhodné chování oběti.

Stalking se liší od jiných negativních zážitků a traumat v mnoha ohledech. Například bývá v mnoha případech obtížné přesně určit začátek pronásledování. Prakticky se rodí v okamžiku, kdy oběť vlastním úsudkem dojde k závěru, že snahy stalkera o kontakt bere

jako nechtěné a nevyžádané. I když se pokusí více či méně ho jasně odmítnout, tak pronásledovatel ve svých aktivitách dále pokračuje a někdy stupňuje své výhrůžné chování, například zasláním fotografií obětí z jejího pohybu městem, čímž dokládá svou moc nad obětí. Stalker se tak vměšuje do soukromí oběti, a tím ho porušuje a získává nad ním kontrolu. Oběť jen těžko odlišuje neškodné projevy zájmu a nevyžádané pozornosti od projevů nebezpečných. Je vlastně nucena čekat, co se bude dále odehrávat a predikce vývoje dalších událostí z pohledu oběti je tedy nemožná. Mnoho obětí má tendence se permanentně ohlížet dozadu, jestli náhodou není pronásledovatel nablízku. Aktuálně se řeší problém, aby pronásledované osoby byly vůbec uznány jako pronásledované a akceptovány jako oběti. Bývá zpochybňováno jejich postavení jako obětí pronásledování a věrohodnost vyhrožování je zpochybňována a to především proto, že část stalkerů provádí své aktivity pod krycím pláštěm údajné lásky. Drtivá část lidí má pro jejich konání, alespoň ze začátku, pochopení. Nedovedou si představit, že stalkerova posedlost obětí mohla vzniknout jen tak, bez předchozího milostného vztahu. Mnoho pachatelů zná detailně soukromí oběti, a proto si lidé z okolí často myslí, že se mezi ním a obětí jedná pouze o vyhrocený privátní vztah, který se sám od sebe upraví. K tomu přispívá i fakt, že se stalker na veřejnosti prezentuje jako oběť, které je ubližováno, a z této pozice pak kontaktuje různé instituce. Dojde k tzv. převrácení role.

Nebezpečné pronásledování narušuje možnosti oběti se svobodně rozhodovat o svém životě a o sobě samém. Stalkerovým jednáním může dojít k závažnému narušení stávajících osobních vztahů oběti, která může dlouhodobě trpět ztrátou dobrého jména a celkové dobré pověsti. Obrazně řečeno se stává rukojmím pronásledovatele.

Stejně jako u většiny násilných fenoménů, tak i u stalkingu dominovala nejdříve problematika pachatelů. Teprve až s koncem minulého století se objevují studie o jeho obětech. První podrobnou studii o obětech nebezpečného pronásledování publikovali koncem 90. let minulého století australští autoři M. Pathé a P. Mullen. Analyzovali údaje od 100 pacientek z jejich psychiatrické praxe, které se staly obětí stalkingu nejméně po dobu jednoho měsíce a více způsoby pronásledování. Jednalo se ve většině případů o mírnou formu stalkingu. Přesto většina obětí musela přistoupit k závažným změnám ve svém chování a životním stylu. Polovina z nich si změnila své povolání nebo si zkrátila pracovní dobu. Část se přestěhovala do jiného bydliště nebo si z bezpečnostních důvodů měnila nebo utajovaly svá telefonní čísla nebo poštovní adresy. Tyto změny sociálního prostředí v kombinaci se špatným psychickým rozpoložením měly u většiny pacientek za následek, že se stáhly do soci-

ální izolace. Řada obětí si stěžovala na psychosomatické problémy, jako je nespavost, bolesti hlavy, nechutenství, výkyvy tělesné hmotnosti atd. Běžně se projevovaly deprese a čtvrtina obětí vážně uvažovala o sebevraždě nebo se o ni pokusila. Polovina zkoumaných pacientek projevovала symptomy, které se vyskytují u posttraumatické stresové poruchy (PSTS). Stalking u oběti způsobuje negativní osobnostní změny, které se projevují nárůstem strachu a podezíravosti a poklesem schopnosti důvěřovat jiným.

1.6.1 Prožívání stalkingu na počátku

Většina obětí byla pronásledováním své osoby velmi překvapena a zaskočena. Nemyslely si totiž, že by se tento problém měl týkat právě jich. Domnívaly se, že se tento problém týká pouze celebrit a prominentů. Byly přesvědčeny o tom, že stalking nevznikne jen tak, ale že pronásledovatel musí být ke svému jednání nesprávným chováním budoucí oběti vyprovokován. Dále soudily, že stalking je důsledkem nějaké duševní poruchy a stalkerů jsou tedy vzhledem k této poruše již předem nápadní.

1.6.2 Materiální škody způsobené stalkingem

Dle Čírtkové (2008) přinesl pro 47 % obětí stalking citelnou materiální újmu. Ta souvisela s tím, že v jeho důsledku oběti ztratily svou práci nebo se jí vzdaly. Musely vynaložit finanční prostředky např. do bezpečnostních zařízení bytu či domu nebo do oprav a náhrady věcí, které stalker zničil. Mezi další investice můžeme řadit například přestěhování oběti nebo financování právních zástupců, které si oběti platily při řešení konfliktu právní cestou.

1.6.3 Riziko fyzického napadení

Řešily se i otázky varovných signálů, které mohly předpovídat potenciální hrozbu fyzického napadení oběti. Metodami zpětných analýz byly stanoveny následující faktory, které předcházely přímým fyzickým útokům na oběť:

- skryté fotografování oběti,
- manipulace třetími osobami,
- sexuální násilí,
- pronikání na pracoviště oběti,
- ničení věcí, které mají pro oběť symbolickou hodnotu,
- slídění před bydlíštěm oběti,

- výhružky fyzickým napadením.

Překvapivě výzkum nepotvrdil význam předcházejícího partnerského vztahu pro predikci fyzického ohrožení pronásledované oběti. Z toho vyplývá, že i u ex-partner stalkingu hraje významnější roli stalkerova osobnost, než sám fakt ukončení vztahu.

Závěrem lze tedy říci, že stalking „přinutí“ oběti k podstatným a omezujícím změnám v jejich životním stylu. Narušuje jejich právo na svobodu a možnost vést si život takový jaký samy chtějí vést.

„Přináší jim závažné negativní následky na psychickém a tělesném zdraví a představuje pro ně také finanční zátěž a stres v sociální oblasti. Vede k důvodnému pocitu ohrožení a obav o vlastní bezpečí.“ (Čírtková, 2008, s. 89).

1.7 Přístupy k řešení stalkingu

Nebezpečné pronásledování představuje komplexní psychologický a sociální děj, za kterým se skrývají různé motivy, jednání, interakce jednání a různé varianty psychopatologie. Při zvážení všech těchto stránek stalkingu je zřejmé, že nemůže existovat pouze jedna strategie, kterou bychom mohli používat univerzálně u všech druhů pronásledování. K zastavení stalkingu lze použít několik variant. Na jedné straně se jedná především o vhodné reakce oběti, které zahrnují především přerušení jakéhokoli osobního kontaktu tzv. strategii nulové reakce. Zde je cíl nechat pronásledovatele vystřílet jeho aktivity do prázdna. Na druhé straně stojí oficiální intervence v podobě podání trestního oznámení na policii.

1.7.1 Praktické řešení případů stalkingu

V literatuře se řešení případů stalkingu označuje jako „management případu“, a ten je založen na individuálním přístupu. Znamená to, že každý případ se musí nejdříve individuálně analyzovat a vyhodnotit. Hlavním cílem při managementu případu je ve většině případů zajistit fyzickou bezpečnost oběti a pokud možno zastavit pronásledování. V mnoha případech se objevují u oběti i další potřeby, jako např. stát se aktivnější a nepodléhat pasivně terorizování ze strany stalkera.

Mezi hlavní strategie obětí, kterými lze podpořit ukončení stalkingu, patří:

Důsledně ignorovat pokusy o kontakt

Stalkerovi musí oběť jednoznačně a přesvědčivě sdělit, že si s ním nepřeje mít žádný kontakt. Formulace odmítnutí musí být z pohledu stalkera jasná a musí ji řádně porozumět.

Pronásledovatelé často překrucují realitu na základě racionalizace, idealizace nebo popření. Jasně odmítnutí oběti neberou vážně nebo je dezinterpretují. Příkladem může být upozornění ve stylu: „Nemůžu s tebou být, mám přítele.“ Stalker si z toho vyvodí logický závěr a to ten, že kdyby přítele neměla, tak o něho bude mít oběť zájem. Po tomto odmítnutí je třeba důsledně vytrvat u nulové reakce. Mezi časté chyby oběti jsou, že je nedůsledná v blokaci pokusů o kontakt a nakonec nevydrží a po několikátém zazvonění telefon přece jen vezme. Pak pod tlakem silných emocí s pronásledovatelem rozhořčeně komunikuje.

Jít stalkerovi z cesty a vyhýbat se setkání

Tato možnost připadá obětem stalkingu jako nespravedlivá. Případně jim nespravedlivé, že samy nic špatného neudělaly, a přesto jsou to ony, které by měly měnit své životní návyky a omezit se v tom, že například přestanou chodit do své oblíbené restaurace nebo se přestěhují atd. Změna životních návyků téměř ve všech případech znamená přerušení původních kontaktů a sociálního prostředí. V těchto případech platí pravidlo pragmatického přístupu. Často nelze měnit chování stalkera přímo. To, co má oběť skutečně pod kontrolou, je jen on sám a své chování. Může nepřímo svým chováním ovlivnit i chování pachatele tak, že pronásledování vyhasne.

Dokumentace stalkingu

Mezi první reakci na další dopis, SMS zprávu či e-mail, bývá impulz takovou zprávu zničit. Ačkoliv se to může zdát pochopitelné a správné, tak se jedná o špatný postup. Správná strategie spočívá v dokumentování a archivaci takových nevyžádaných zpráv. Měly by se zadokumentovat veškeré stalkerovi aktivity, například i pokusu o kontakt na pracovišti, postávání a slídění před domem apod. Samozřejmě je nutné i řádně zadokumentovat i poškození věcí oběti. Takto nashromážděné informace jsou cenným zdrojem pro případné právní řešení stalkingu, ale jsou nenahraditelné pro vlastní posouzení a eskalaci pronásledování.

Zveřejnění stalkingu

Mnoho obětí se za pronásledování, i když za něho nemohou, stydí. Případně jim trapné se někomu o tomto problému svěřovat. Přitom by oběť neměla, o tom co se děje, informace před svým okolím tajit. Včasné zveřejnění stalkingu v soukromém a pracovním prostředí zvyšuje možnosti ochrany oběti. Tímto se brání také tomu, aby pronásledovatel manipuloval s jejím okolím. Včasné informování okolí je ofenzivní strategie, která může posilovat

pocit vlastní síly oběti a nemusí pak vyvracet falešné informace o tom, že se kolem pronásledované osoby něco děje.

Podpora a hledání pomoci

Za aktivní strategii je rovněž pokládáno hledání podpory a pomoci, která zmírňuje stavy bezmoci a pasivity. K rozptýlení klamných mýtů o stalkingu, by měla v první řadě vést laická i odborná pomoc. Příznačnou sociální izolací je představa oběti o tom, že je to její vina nebo, že se nedá se stalkingem nic dělat. Oběť by měla hledat podporu a pomoc z venku. Může například využít důvěryhodnou osobu k tomu, aby spolu s ní přečetla nový dopis zaslaný pronásledovatelem, protože by toho sama kvůli silnému strachu nebyla schopná. Potvrzení jejích vlastních obav z úst jiné osoby ji může utvrdit v záměru vyhledat pomoc profesionála.

1.8 Posuzování nebezpečnosti pronásledování

Posouzení škodlivosti nebezpečného pronásledování vychází ze sběru dat a vyhodnocením dostupných informací ke konkrétnímu případu. Zpravidla prvním zdrojem informací je výpověď pronásledované oběti. Je třeba důsledně zjistit z její výpovědi objektivní pohled na průběh stalkingu a odlišit falešnou oběť od pravé. Přitom je účelné se zaměřit nejen na stanovení rizikových faktorů, ale také mapovat pozitivní faktory, které naopak riziko ohrožení oběti tlumí. Za klíčové okolnosti při posuzování rizik nebezpečnosti stalkingu považujeme:

- přesné informace o pronásledovateli,
- informace o oběti,
- všechny situační faktory,
- dynamiku průběhu stalkingu.

Informace o pronásledovateli

Pro posouzení nebezpečnosti plynoucí z osobnosti pronásledovatele bylo vypracováno několik typologií. Klasifikační znaky umožňují přiřadit stalkera ke konkrétnímu typu a z něj pak vyvodit závěry ohledně jeho společenské nebezpečnosti. Typologický přístup není vždy bez problémů a přiřadit konkrétního stalkera k jednomu typu není vždy možné. Přesto se typologie přihlížející k nebezpečnosti pronásledovatele těší velké oblibě a jsou využívány jako určité orientační vodítko. Podle Mullena (2004) jsou čtyři kritéria posouzení rizika:

- eskalace, tj. zda stalking má nebo bude mít stupňující tendenci,
- silné psychické a sociální poškození oběti,
- doba či délka pronásledování, tzn. čím delší doba, tím horší prognóza,
- znovuoobnovení obtěžování, tzn. poté, co pachatele zdánlivě ukončil své protiprávní jednání.

S přihlédnutím na tyto hlediska se rozlišuje pět typů stalkerů:

Predátorský pronásledovatel (predatory stalker)

Tento typ pronásledovatele má obvykle sexuálně agresivní chování. Pachatelé se vyznačují systematičností, kdy sbírají informace o oběti, fantazírují o útoku a často jsou voyeuristicky aktivní. Tyto aktivity probíhají obvykle skrytě, protože stalker nechce svou oběť před samotným útokem vystrašit. Někteří pronásledovatelé mají velkou radost z toho, že oběti dávají nepatrně a v náznacích najevo, že je sledují.

Zlostný pronásledovatel (resentful stalker)

Stalker tohoto typu úporně pronásleduje svoji oběť kvůli domnělému či skutečnému zranění a újmě, kterou mu oběť přivodila. Vynikají v zastrašování a vyhrožování. Myslí si, že je oběť poškodila a sami se cítí jako oběti, přičemž jsou přesvědčeni, že jsou v právu. Obtěžování jim přináší zadostiučinění, jde jim o moc a kontrolu nad obětí.

Nekompetentní nápadník (incompetent suitor)

Tento typ stalkera touží po nějakém poměru, ale nehledá vztah ani intimitu. Jde mu o rande nebo spíš o sexuální schůzku. Do této skupiny spadají sociálně a interpersonálně málo způsobilí jedinci. Kvůli své sociální nešikovnosti jsou ale oběti vždy jasně odmítnuti, vzdají to, ale časem se upnou jinam, vyberou si jiný cíl svého jednání.

Hledač intimity (intimacy seeker)

I tento typ touží, obdobně jako nekompetentní nápadník, po vztahu s osobou, která ho zaujala a o které si myslí, že bude jeho city opěťovat. Negativní reakci oběti na pokusy o kontakt stalkeri neakceptují a odmítají jim uvěřit. Odmítnutí překrucují a vykládají si ho pozitivně. Ve většině případů se zaměřují na pronásledování celebrit a neusilují nutně o sexuální vztah. Pronásledovatel se sytí představami o opěťovaném, vzájemném vztahu mezi ním a obětí, přičemž agresivní fantazie absentují. Stalkeri tohoto typu mají obvykle prázdný život a smyšlený vztah je zpravidla jediným vztahem v jejich momentálním životě.

Odmítnutý pronásledovatel (rejected stalker)

Jde o osobu, která se dopouští svého jednání z důvodů rozčarování a roztrpčení z ukončení předchozího vztahu. Může se jednat o jakýkoliv vztah, tedy o partnerský, pracovní, rodinný atd. Svým chováním se snažil stalker obnovit vztah nebo se pomstít za odmítnutí. Pronásledování bývá v těchto případech kompletně nebo z části náhradou za ukončený vztah.

Z výše uvedených informací je zřejmé, že typologie jsou v určité interakci s různými diagnózami duševních poruch. Podstatné je, že má úzkou vazbu pro posouzení rizika. Dle Čírtkové (2008) je pro každého z typů pronásledovatele stanoveno riziko pro:

- fyzické napadení oběti (nejčastěji u odmítnutého a predátorského typu),
- vyhrožování (nízké je u predátorského typu a hledače intimity),
- vytrvalost pronásledování u momentální oběti (příznivější prognóza je u nekompetentního typu),
- pronásledování zacílené na nové oběti (vysoké riziko pronásledování je u odmítnutého, nekompetentního a predátorského typu),
- psychické a sociální poškozování oběti (vysoké je u odmítnutého, zlostného a predátorského typu).

Existuje řada detailních studií, které slouží k posouzení vážnosti jednotlivých rizik stalkingu. Například u VIP obětí je méně pravděpodobné, že budou ze strany pronásledovatele fyzicky napadeny, kdežto u „obyčejných“ obětí je tomu právě naopak. Pro posouzení vytrvalosti stalkingu platí, že čím déle trvá, tím méně je pravděpodobné, že samo od sebe přestane.

1.9 Informace o oběti stalkingu

K posouzení rizika nebezpečnosti pronásledování je důležitý profil rizikovosti oběti. Přitom se přihlíží k různým aspektům počínaje profesí obětí a konče subjektivním předpokladem ohrožené osoby jak se účinně stalkingu bránit. Při řešení konkrétních případů je třeba zjistit, jaké má oběť objektivní možnosti pro zajištění svého bezpečí. Tímto řešením se rozumí např. zajištění přechodného ubytování, doprovod do místa bydliště blízkou osobou atd. Vedle objektivních možností je nutno přihlížet i k subjektivnímu stavu oběti. Je třeba rovněž přihlížet k psychickému rozpoložení oběti, protože ty mohou být v takovém stavu, že nejsou s to objektivně dostupné možnosti použít. Při určování orientační zranitelnosti oběti je vhodné přihlížet k těmto otázkám:

- Zda se oběť a pronásledovatel znají?
- Je stalker obeznámen s denním režimem oběti?
- Zda jsou v přímém kontaktu?
- Má oběť reálnou možnost k zajištění své fyzické bezpečnosti?
- Zda má intenzivní strach až hrůzu z pronásledovatele?
- Zda sdílí obavy oběti i její blízké okolí?
- Zda může oběť svým jednáním a zvýšenou opatrností eliminovat riziko napadení a zvolit případně účinnou obranu?
- Je oběť sama schopna vyhrožování zastavit?

1.9.1 Falešné oběti stalkingu

Termínem nepravá, falešná, údajná nebo předstírající oběť stalkingu se označuje osoba, která se vydává za oběť trestného činu, ačkoli jí ve skutečnosti není. Přesný termín pro označení této „oběti“ nebyl do současné doby sjednocen. Navzdory různorodosti terminologie jde vždy o stejný jev, kdy se osoba, která je v kontaktu s policií a jinými orgány prezentuje z různých důvodů jako oběť, ačkoliv pachatel ani trestný čin neexistují. Mezi hlavními důvody dominují dva, a to: získání pozornosti médií nebo statusu oběti, ze kterého vedou určitá finanční či jiná zvýhodnění.

Důvody zájmu o syndrom falešné viktimizace lze shrnout takto:

- **Plýtvání lidskými zdroji** – šetření případů oznámených falešnými oběťmi plýtvá zbytečně časem a prostředky orgány činných v trestním řízení.
- **Podrývání věrohodností skutečných obětí** – případy falešných obětí mají negativní dopad na důvěru k opravdovým obětem, čímž může být jejich věrohodnost ze strany orgánů činných v trestním řízení, zpochybňována.
- **Podezírání nevinných osob** – v důsledku nepravdivého oznámení jsou podezřívány nevinné osoby, kterým vyšetřování způsobuje značné problémy, jak v soukromém, tak i profesním životě.
- **Plýtvání nevhodnou pomocí** – falešné oběti na rozdíl od pravých bezdůvodně žádají o pomoc na různých místech, která jim je poskytována. Dostává se jim tedy péče pro potíže, které ve skutečnosti nemají a jejich skutečné problémy tak zůstávají dále nerozpoznány. Služby, které takto získají, jsou tedy pro ně nevhodné.

1.9.2 Syndrom falešné viktimizace u stalkingu

Psychologické výzkumy se zaměřují na zkoumání osobnosti falešných obětí a na zjištění jejich motivů, které je podněcují k oznamování smyšlené viktimizace. Rozlišují se dva základní typy falešných obětí. První oběť je ta, která ztratila kontakt s realitou nebo je toto spojení narušeno, ale jsou o své viktimizaci subjektivně přesvědčeny. Vznášená obvinění vůči pachatelům nejsou z jejich strany vědomou lží. Falešné oběti, u kterých je kontakt s realitou zachován, rozlišují spolehlivě mezi skutečností a fikcí a svou viktimizaci předstírají. Mezi pohnutkami pro jejich chování tak může být pomsta, alibi, touha či přání získat pozornost nebo určité materiální či finanční výhody apod.

První empirické výzkumy falešných obětí stalkingu pocházejí z přelomu tisíciletí, kdy australská vědci (Mullen, P. E. et al., 2000) rozlišili ve zkoumaném vzorku 150 případů, které skončili u nich na klinice, pět kategorií nepravých obětí pronásledování:

Pachatelé vydávající se za oběti pronásledování – jde o podivně vyhlížející záměnu rolí, kterou lze zřejmě vysvětlit pomocí určitých psychopatologických mechanismů. Narcistické osoby prožívají pravděpodobně stud a ponížení, když je partner opustí a na tomto emocionálním základě vznikají motivy msty a odplaty, které mohou vyústit do falešných obvinění.

Simulující oběť pronásledování – tyto oběti záměrně předstírají svou viktimizaci, aby dosáhli finanční nebo jiné účelové výhody. Nejde jim o uspokojení psychologických potřeb, či o získání a uznání pozornosti okolí.

Umělé oběti – předstírají záměrně psychické a tělesné symptomy, aby mohly profitovat z pozice pacienta. Uspokojení jim přináší pozornost a zájem jejich okolí.

Bývalé oběti stalkingu – nejde o vědomý proces smyšleného obvinění, ale pod vlivem minulých skutečností bývají tyto osoby vysoce citlivé a sociálně akceptovatelné chování dezinterpretují jako nepatřičné. Z bývalých obětí se tedy mohou stát i oběti falešné.

Duševně nemocní s bludy – oběti jsou na základě závažné duševní poruchy přesvědčeny, že jsou pronásledovány jedním nebo více pachateli.

Jak uvádí Sheridan, L. a Blaauw, E., (2004), ověřili výsledky výše uvedeného australského týmu na neklinickém vzorku, kdy analyzovali případy obětí, které se obrátily na poradny ve Velké Británii a Nizozemsku. V Nizozemí zjistili 9 % nepravých obětí a v anglickém vzorku bylo 18 % těchto obětí. Celou tuto skupinu obětí pak přiřadili k výše uvedeným typům. V drtivé většině (70 %) spadaly nepravé oběti do skupiny duševně narušených osob

a 20 % obětí bylo charakterizováno jako umělé oběti stalkingu. Bývalé oběti tvořili 7,5 % vzorku a do kategorie „pachatel vydávající se za oběť“ bylo jen 2,5 % zkoumaného vzorku. Je zajímavé, že v celém vzorku nebyla ani jedna simulující oběť.

Podle současných poznatků se zdá, že většina případů falešných obětí stalkingu vykazuje značné psychické zvláštnosti a vážnější poruchy osobnosti. Proto není vhodné na ně pohlížet jako na rafinované lháře, kteří bezdůvodně při kontaktu na úřadech a s policií podvádějí. Jedná se spíše o strádající osoby, které tímto jednáním spíše hledají odbornou pomoc. Smyšlená oznámení by tedy měla být v těchto případech vnímána právě jako volání o pomoc. Doporučuje se s touto „údajnou obětí“, i navzdory jasným pochybnostem o její věrohodnosti, budovat atmosféru důvěry, která by pomohla této osobě zprostředkovat patřičné sociální služby.

1.9.3 Příznaky syndromu falešné viktimizace u pronásledování

Neexistuje žádný jednoduchý seznam příznaků svědčících pro falešnou viktimizaci stalkingem. Oběti jsou někdy pronásledovány takovým způsobem, že i jejich líčení vyvolává pochybnosti ohledně jejich věrohodnosti. Naopak zase některé falešné oběti jsou z počátku velmi důvěryhodné. Při každém kontaktu s případem, který má znaky nebezpečného pronásledování, je nutné detailně objasnit a popsat průběh dosavadního děje. Dobře položené otázky jsou klíčem k rozpoznání falešných obětí od pravých. Výzkumy byly zjištěny tři hlavní oblasti, ve kterých se liší údaje od pravých a falešných obětí. Jsou to: údaje o pachateli, charakteristiky oběti a popis průběhu stalkingu (Bettemann, 2005).

Údaje, které uvádějí falešné oběti stalkingu o pachateli

Nepravé oběti nápadně častěji tvrdí, že jsou pronásledovány neznámým pachatelem, přitom se tento jev ve skutečnosti vyskytuje zřídka. Dále tvrdí, že jsou pronásledovány více pachateli současně. Někdy tvrdí, že je pronásleduje skupinka cizích i známých osob. Stalking je přitom dílem pouze jednotlivce a ne skupiny. Falešné oběti ve svém líčení velmi často přisuzují pachatelům takřka nadpřirozené a neomezené schopnosti.

Nápadnosti v líčení průběhu pronásledování u falešných obětí

Nebezpečné pronásledování, které ve skutečnosti nenastalo, lze jen těžko prokázat. Důkazní nouze je u většiny smyšlených případů zjevná z různých důvodů. Příkladem může být, že neexistují žádní svědci tohoto jednání, oběť nevyhledala lékařské ošetření a nemá tedy žádnou lékařskou zprávu, která by atak potvrdzovala. Jednání pachatele dokladuje škrábanci

na laku vstupních dveří, ačkoliv jde očividně o staré, předchozí poškození. Některé oběti působí při líčení pronásledování zmateně a líčené skutečnosti si evidentně odporují. Tento prvek se objevuje i u pravých obětí, u nichž ale jde o důsledek traumatu, kterému byly vystaveny. Na rozdíl od falešných obětí se však tyto nesrovnalosti ve výpovědi od pravých obětí brzy odstraní, a to v tom případě, že se jim podaří navázat kontakt a vytvořit bezpečnou atmosféru pro cílené dotazování.

Charakteristiky falešných obětí pronásledování

V počátečním stádiu u těchto obětí chybí popírání viktimizace. Typické pro pravé oběti je období váhání, kterým falešné oběti neprocházejí. Falešným obětem chybí pocity studu a počáteční soucítění s pachatelem, které se objevují u určitých druhů pronásledování u pravých obětí. Neumí ani obvykle uvést iniciální událost, která pronásledování odstartovala a nevzpomenou si, proč a jakým způsobem pronásledování jejich osoby začalo. V přehledu dále uvedeme vybrané charakteristiky, které rozlišují mezi skutečnými oběťmi a falešnými oběťmi stalkingu.

Typické vzorce viktimizace – falešné oběti se s údajnou viktimizací svěřují pro ně v příznačných životních situacích. Pomoc vyhledávají v období, kdy se v jejich životě kumulují různé stresy, problémy či osobní krize. Může dojít k nárůstu falešných obětí i po výrazných mediálních zprávách o závažných případech nebezpečného pronásledování.

Biografická data – při rozhovoru s falešnou obětí ohledně její minulosti lze zaregistrovat chování typu vyhledávání pozornosti, ale také lhavosti nebo silné reakce na rozchody. Falešné oběti jsou schopny zaujatě, přesvědčivě a nerealisticky líčit své historiky.

Psychologické zvláštnosti – u nepravých obětí bývá i pro laika nápadná existence charakterových zvláštností a psychopatologických projevů.

Pozorovatelné chování falešných obětí - některé falešné oběti i přes údajné pronásledování působí celkem spokojeně a nejsou nijak zoufalé. Líčení stalkingu u těchto obětí bývá povrchní. Mluví o tom, jak jsou neútěšně obtěžováni, ale přitom se na veřejnosti pohybují suverénně a bez obav o svůj život či zdraví. Pravé oběti si naopak stěžují na deprese a vyčerpanost, ale falešným obětem energie většinou nechybí.

Instrumentalizace jiných subjektů – nepravé oběti jsou velice aktivní ve vyhledávání a konzumování pomoci. Bez ostychu čerpají z různých výhod, které jim jsou jako „obětem“ poskytovány. Pravým obětem bývá přidělena zvláště trapná a neustále

se omlouvají za způsobené komplikace. Nechtějí svými problémy zatěžovat druhé, zatímco častost vyhledávání pomoci bývá u falešných obětí vyšší. Některé nepravé oběti čerpají pomoc z několika míst současně. Na druhé straně odmítají takovou intervenci a opatření, která by je nějakým způsobem omezovala. V takových případech jednoduše tvrdí, že v jejich případech nebudou fungovat.

Přesná data o výskytu falešných obětí nebezpečného pronásledování neznáme. Experti upozorňují, že se jejich počet spíše nadhodnocuje. Ačkoliv je předstírání viktimizace spíše výjimkou, přesto je při přijímání trestního oznámení v poradnách nutno myslet i na takové případy. To však samo o sobě nedává důvod nedůvěřovat obětem stalkingu. Jednoznačný návod jak v praxi rychle rozpoznat falešnou oběť neexistuje. U některých typů, jako např. u duševně nemocných, je jejich odhalení snazší, ale u jiných naopak obtížnější. Záleží na konkrétním citlivém posouzení profesionálů vnímat signály předstírání a lži. Vedle praktických zkušeností hrají důležitou roli zejména znalosti problematiky nebezpečného pronásledování, o jeho pachatelích a obětech. Obecně platí, že nepravé oběti potřebují spíše pomoci, ale nikoli s problémem který si samy zvolily, nýbrž s psychosociálními potížemi, jimiž ve skutečnosti trpí.

2 PRÁVNÍ ÚPRAVA, POSTUPY A OPRÁVNĚNÍ POLICIE PŘI ŘEŠENÍ NEBEZPEČNÉHO PRONÁSLEDOVÁNÍ

První část bakalářské práce se zabývala pojmy, mýty, druhy, pachateli a oběťmi nebezpečného pronásledování a v druhé části se bude věnovat právní úpravou, legislativou a oprávněními Policie České republiky při poskytování ochrany obětem stalkingu. Jak bylo uvedeno v úvodu této práce, tak nebezpečné pronásledování nebylo do 31. 12. 2009 žádným způsobem, z hlediska trestního řízení, trestné. Platností nového trestního zákoníku, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010, se nebezpečné pronásledování stalo trestným činem. Tento trestný čin je zakotven v § 354 s názvem Nebezpečné pronásledování.

„Trestného činu se dopustí ten:

- 1) *„Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že*
 - a) *vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,*
 - b) *vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*
 - c) *vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,*
 - d) *omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo*
 - e) *zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.*

2) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchali čin uvedený v odstavci 1*

- a) *vůči dítěti nebo těhotné ženě,*
- b) *se zbraní, nebo*
- c) *nejméně se dvěma osobami“* (Trestní zákoník, 2009).

Vzhledem k tomu, že se jedná o nový trestný čin, tak se nelze spolehnout na ustálenou judikaturu. Proto vzniká otázka, jak dlouho musí trvat pronásledování, aby jednání pachatele dosahovalo škodlivosti trestného činu a nejednalo se pouze o přestupkové jednání?

2.1 Problémy spojené s výkladem skutkové podstaty nebezpečného pronásledování

Ministerstvo vnitra – Odbor bezpečnostní politiky, ve spolupráci s doc. PhDr. Ludmilou Čírtkovou, CSc. zpracovalo ZPPP č. 203/2008, kterým se stanoví postup při poskytování krátkodobé ochrany útvarů Policie České republiky, obětem nebezpečného pronásledování. V závazném pokynu je uvedeno, že pachatelovo jednání musí probíhat dlouhodobě. Je těžké přesně určit hranici mezi přestupkem a trestným činem. Je třeba zvážit zejména intenzitu hrozeb pronásledovatele a míru, jakou jsou schopny ovlivnit psychiku oběti. Jakási minimální hranice se dá stanovit kombinací počtů útoků a týdnů, po které pronásledování trvá. Hovoří se o 8 až 10 útocích po dobu 4 až 6 týdnů. Samotná dlouhodobost nemůže sama o sobě však docílit toho, aby pachatelovo jednání bylo možné označit za trestné.

2.1.1 Jak v praxi rozpoznat případy stalkingu

V případech, kdy se jedná o nebezpečné vyhrožování, tak by měly být přítomny určité znaky a charakteristiky jako:

- opakované a přetrvávající pokusy pachatele o kontakt s obětí,
- délka trvání a intenzita, které překračují běžné normy sociální interakce,
- více či méně zjevné výhružky proti oběti a případně i proti jejím blízkým,
- oběť nemůže toto kontaktování ovlivnit, a tím u ní vzniká důvodný strach, který se může mimo jiné projevat i tím, že mění obvyklý způsob života.

Pronásledovatel se domnívá, že je jeho chování oprávněné a správné, a na problematičnost svého jednání nemá obvykle adekvátní náhled.

2.1.2 Posouzení rizika případu

Posouzení rizika případu se rozumí odhad toho, jestli v krátkém časovém intervalu od kontaktu oběti s policií hrozí reálné nebezpečí, že pachatel fyzicky napadne oběť a ohrozí její život a zdraví. Pro posouzení vážnosti reálného rizika, že dojde k napadení oběti, lze doporučit následující kritéria:

- pronásledovatel vyhrožuje ublížením na zdraví nebo smrtí,
- pronásledovatel se již v minulosti pokusil své výhružky realizovat,
- pronásledovatel má přehled o pohybu oběti,
- pronásledovatel již dříve ohrožoval nebo obtěžoval oběť i na veřejnosti,

- pronásledovatel má střelnou zbraň,
- pronásledovatel je fixovaný na oběť, tzn., že jeho chování je zřejmé a že je lhostejný k eventuálnímu následku,
- pronásledovatel ignoruje zákony, porušuje soudní nařízení či úřední rozhodnutí,
- policii je známo, nebo může ze zjištěných skutečností dovodit, že pronásledovatel trpí vážnou duševní chorobou nebo poruchou osobnosti.

Uvedená kritéria slouží policistům jako orientační vodítka pro praxi. Při vyhodnocování případu nejde o jejich aritmetický součet. I přítomnost pouze jednoho jediného faktoru může v daném případě signalizovat značné ohrožení oběti.

2.1.3 Co nesmí policie zanedbat

Není vždy jednoduché získat důvěru oběti stalkingu. Nebezpečné pronásledování může mít pro oběť mimo jiné i poměrně závažné psychické následky. Vystresovaná oběť pak není v nejlepším rozpoložení pro poskytnutí kvalitní svědecké výpovědi. Policista při kontaktu s touto osobou musí být trpělivý a mít pro ni pochopení.

Pro rozpoznání stalkingu lze v každém případě doporučit pečlivou evidenci všech projevů, které oběť vnímá jako pronásledování. Tomu, že jde o nebezpečné pronásledování, nasvědčují pak tyto znaky:

- Aktivita stalkera jsou jednostranné. Dochází k nim, i když je oběť jednoznačně a srozumitelně odmítla.
- K aktivitám stalkera dochází i přesto, že oběť uplatnila strategii „nulové reakce“ tj. nijak nereaguje na pokusy o kontakt, neodpovídá na SMS zprávy, dopisy, e-maily atp.
- Stalkerovo chování má ucelený a jednotný ráz, který připomíná jakýsi program. Jednotlivé aktivity stalkera do sebe zapadají, navazují na sebe, řetězí se. Při nevyžádaných pokusech o kontakt jsou patrné motivy a cíle, které svým jednáním sleduje.
- Dochází ke stupňování aktivit stalkera z hlediska frekvence jejich výskytu nebo z hlediska jejich závažnosti. Např. původně obtěžoval pouze oběť a nyní obtěžuje i její rodinné příslušníky. Případem eskalace může být i „stěhování“ stalkingu ze soukromí do pracovního života. Stalker se snaží svojí oběť obtěžovat i na pracovišti a chce tím komplikovat či zničit jeho kariéru.

2.1.4 Základní otázky pro oběti při vyšetřování

Pro vyšetřování stalkingu je vhodné používat základní otázky pro oběti, které vyhledají pomoc policie a podávají na stalkera trestní oznámení. Do těchto základních otázek patří 3 okruhy:

1) Informace důležité o konkrétní podobě stalkingu:

- kdy začal stalking,
- kdo je pronásledovatelem (známý či neznámý pachatel),
- jaké jsou konkrétní způsoby pronásledování,
- jaká je intenzita a doba pronásledování,
- zda a jakým způsobem stalker oběti vyhrožuje,
- jestli už došlo k fyzickému napadení oběti či poškození její věci,
- co samotnému pronásledování předcházelo,
- v případě, že jde o bývalého partnera, je nutné zjistit, jestli se v předcházejícím vztahu vyskytovalo domácí násilí.

2) Informace o chování oběti a jejich pokusech zastavit pronásledování:

- v případě známého pronásledovatele, zda a jak sdělila oběť pronásledovateli, že si s ním nepřeje být v žádném kontaktu,
- jaké opatření pro svou ochranu už oběť učinila,
- jaké má důvody pro své obavy a čeho se nejvíc obává,
- jaké má oběť možnosti pro zajištění bezpečí a vlastního soukromí,
- kdo je o její situaci informován.

3) Informace o stalkerovi:

- odkud zná oběť stalkera,
- měla oběť kontakt se stalkerem, jaký a jak dlouho,
- zná oběť jeho osobní historii, sociální a rodinné vazby stalkera,
- zda se rozešli rodiče stalkera, když byl dítětem a jestli zažil domácí násilí nebo jiné podoby násilí,
- kdy byl nebo je pro stalkera v rodině autoritou,
- jak lze charakterizovat sociální vztahy a kompetence stalkera,
- zná oběť zvyky, postoje, pocity a emocionální chování stalkera,
- jak hodnotí jeho potencial k násilnostem,
- je stalker konzumentem drog nebo alkoholu a jak toto ovlivňuje jeho chování,

- má pronásledovatel v držení zbraň,
- má kriminální anamnézu,
- jsou nějaké okolnosti, které mohou situaci vyhrotit.

Odpovědi na tyto otázky skýtají dostatek informací k tomu, aby mohl policista:

- vyhodnotit, zda se skutečně jedná o nebezpečné pronásledování,
- poměrně přesně určit o jaký druh stalkingu se jedná a také základní profil stalkera,
- rozhodnout se pro další zákonný postup ve věci a řešit otázku vhodné ochrany a pomoci oběti (široká škála možností od doporučení ohledně bezpečného chování, přes odkázání na poradnu pro oběti trestných činů, až po využití institutu krátkodobé ochrany).

U evidentně závažných případů nebezpečného pronásledování obvykle nevzniká žádná pochybnost o oprávněnosti zahájení trestního stíhání. Komplikovanější to může být při posouzení lehčích případů. U lehčích případů se vstup policie doporučuje, jsou-li u případů přítomny následující projevy stalkera:

- několik obtěžujících telefonátů denně,
- 10 a více SMS denně,
- 3-5 dopisů týdně,
- odkládání dárků u dveří bytu,
- několikahodinové postávání pachatele před domem oběti,
- sledování a oslovování oběti při jejím vycházení z bytu.

Ze zkušeností ze zahraničí plyne, že postup policie vůči stalkerovi musí být razantní a rychlý. Tím je myšleno, že policie rychle kontaktuje pachatele a provádí s ním „cílený rozhovor.“ Toto opatření se razí v SRN, které označují jako „Gefährderansprache“, tj. oslovení či rozmluva s pachatelem. Smyslem tohoto rozhovoru je získat důležité informace o eventuální nebezpečnosti pronásledovatele, ale je to také oficiální a jasné výzva k ukončení jeho chování vůči oběti.

2.2 Další možné postupy policie

Je třeba uvést, že Policie České republiky disponuje určitými pravomocemi, které lze využít pro případ důvodného podezření, že dojde jednáním pachatele k ublížení na zdraví nebo jiné závažné újmě. Pokud pachatelovo chování naplňuje znaky přestupku, lze takovou oso-

bu zajistit a omezit na osobní svobodě v souladu s § 26 odst. 1 písm. f) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, na dobu 24 hodin. V odůvodněných případech lze také uvažovat i o krátkodobé ochraně v souladu s § 50 uvedeného zákona. V lehčích formách nebezpečného pronásledování si lze představit zejména využití preventivně poradenské činnosti, jako např. probrat denní režim oběti, upozornit je na rizikové faktory jejich chování, případně posoudit bezpečnost lokality, ve které se zpravidla pohybuje. V závažnějších případech pak využít fyzické ochrany v různé míře. Fyzická ochrana nemusí nutně znamenat hlídání oběti 24 hod. denně, ale může se jednat třeba jen o doprovod do nebo ze zaměstnání, doprovod dětí obětí do školy apod. Oba tyto uvedené postupy lze samozřejmě užít i v případech, kdy bylo již zahájeno trestní stíhání. Osoba, které je poskytnuta ze strany policie krátkodobá ochrana je před započítáním hlídání poučena ve smyslu § 115 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky o povinnosti zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se v souvislosti s opatřeními prováděnými Policií České republiky v zájmu zajištění její osoby dozvěděla.

2.2.1 Odposlechy a záznamy o uskutečněném telekomunikačním provozu

Trestný čin nebezpečné pronásledování je jedním z případů, kdy nasazení odposlechu telefonního zařízení za účelem shromáždění důkazních prostředků, by mělo být typickým postupem. Bohužel, současná právní úprava umožňuje nasazení odposlechu pouze v případě, kdy je vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin nebo jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Z důvodů nízké trestní sazby nebezpečného pronásledování, kdy výše nepodmíněného trestu je max. 3 roky, tak nemůže být kvalifikováno jako zvlášť závažný zločin. Zvlášť závažný zločin je úmyslný trestný čin, za něhož trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let. Policie nemá tedy možnost pachatele odposlouchávat, ale může oznamovatele informovat o využití oprávnění dle § 67 zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a nechat identifikovat účastnické číslo, ze kterého dochází ke zlomyslnému a obtěžujícímu volání.

2.2.2 Podmínky pro poskytování krátkodobé ochrany

Policie poskytuje krátkodobou ochranu osobě, které hrozí závažné riziko. Tato osoba musí souhlasit s navrženou formou ochrany a jejími podmínkami, včetně již výše uvedené povinnosti mlčenlivosti ve vztahu s touto ochranou.

2.2.3 Formy krátkodobé ochrany

Dle ZPPP č. 203/2008, kterým se stanoví postup při poskytování krátkodobé ochrany útvaru Policie České republiky, se pod pojmem krátkodobé ochrany myslí:

- 1) Fyzická ochrana, tzn. ochrana bezpečnosti osoby zajištěním přítomnosti policisty v místech, kde existuje závažné riziko osobě, které je poskytnuta krátkodobá ochrana.
- 2) Dočasná změna pobytu osoby, která spočívá v přemístění osoby na místo, které bylo policií vyhodnoceno jako bezpečné místo z hlediska hrozícího nebezpečí, nebo na místo které je pod kontrolou policie.
- 3) Za použití zabezpečovací techniky.
- 4) Poradenskou a preventivní činnost, kterou je opatření a doporučení směřující k odvrácení hrozícího rizika osobě, které je poskytnuta krátkodobá ochrana.

Tyto krátkodobé formy ochrany lze poskytovat samostatně nebo v kombinaci. Krátkodobá ochrana se poskytuje na dobu 60 dnů, kdy tuto dobu lze i opakovaně prodloužit.

2.2.4 Oprávnění k navrhování krátkodobé ochrany

Dle ZPPP č. 203/2008, lze navrhnout krátkodobou ochranu:

- 1) Hrozí-li závažné riziko osobě a toto není předmětem již probíhajícího trestního řízení, předloží policista, který toto riziko zjistil při plnění svých úkolů, věc příslušnému útvaru k posouzení za účelem zahájení trestního stíhání.
- 2) Kdokoliv se obrátí na policistu se žádostí o poskytnutí krátkodobé ochrany, který není navrhovatelem, tento ji postoupí navrhovateli. Stejným způsobem se postupuje i na základě podnětu státního zastupitelství nebo soudu.
- 3) Pokud hrozí závažné riziko státnímu zástupci nebo soudci v souvislosti s vedeným trestním řízením, je kterýkoliv orgán činný v trestním řízení oprávněn postoupit věc k posouzení Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, který je v této věci vždy posuzovatelem.

2.3 Další legislativní ochrana obětí

Oběť je chráněna i zák. č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, kdy v § 76b, tohoto zákona je uvedeno, že je-li jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, předseda senátu uloží

účastníku řízení, proti němuž návrh směřuje, aby nevstupoval do bezprostředního okolí bydliště navrhovatele a nezdržoval se tam, aby se zdržel setkání s navrhovatelem, nebo aby se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování, a to jakýmkoliv způsobem.

Toto předběžné opatření trvá po dobu jednoho měsíce, ale v případě podání návrhu na její prodloužení, lze takové opatření prodloužit nejdéle na 1 rok. Jedná se tedy o dostatečně dlouhou dobu na to, aby soud v trestní věci rozhodl a pachateli uložil adekvátní trest dle trestního zákoníku.

3 INSTITUCE PRO POMOC OBĚTEM STALKINGU

Pomoc obětem trestných činů v České republice

Bílý kruh bezpečí, o. s.

U Trojice 2, 150 00 Praha

Kontakt: www.bkb.cz

Intervenční centrum Zlín

U Náhonu 5208, 760 01 Zlín

- specializované pracoviště pro pomoc osobám ohroženým domácím násilím a stalkingu
- nabízí za respektování zásady diskrétnosti zpravidla:
 - telefonickou krizovou pomoc, psychologické, sociální a právní poradenství,
 - pomoc při podání návrhu na předběžné opatření k ochraně osobám, které byly oběťmi domácího násilí, které po rozchodu partnerů přešlo na nebezpečné pronásledování a zprostředkování jiných odborných služeb

Kontakt: www.poradnazlin.cz

Linky důvěry

V České republice existuje 40 linek důvěry, které umožňují anonymní telefonický kontakt za účelem rozhovoru o aktuálních problémech neodkladného nebo naléhavého charakteru:

- pomoc při zvládnání různých krizových stavů,
- informace o službách a kontaktech vhodných navazujících zařízení,
- široká psychosociální pomoc.

Kontakt: www.cypld.cz

Manželské a rodinné poradny

Zpravidla nabízí občanům bez ohledu na věk a místo bydliště bezplatně tyto služby:

- krizovou intervenci v oblastech osobních a rodinných,
- diagnostiku partnerských vztahů,
- psychologické poradenství a terapii,
- sociálně právní poradenství.

Kontakt: www.amrp.cz

Poradny pro oběti trestných činů a občanské poradny

Nabízí poradenství všem občanům bez ohledu na věk, pohlaví či místo bydliště, za respektování zásad bezplatnosti, nezávislosti, diskrétnosti a nestrannosti:

- sociálně odborné poradenství v právních oblastech,
- příslušné státní a místní orgány na nedostatky legislativy a na neřešené problémy občanů

Kontakt: www.obcanskeporadny.cz

Poradny nebo organizace, které by se zabývaly pouze problematikou nebezpečného pronásledování v České republice, neexistují. Toto zaštiťují různé poradny pro mezilidské vztahy a intervenční centra pro domácí násilí. Případně se oběť může s důvěrou obrátit na Policii České republiky, kde dostane kontakt na organizace, které se touto problematikou zabývají a rovněž první cenné rady.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJEKT VÝZKUMU

V teoretické části bylo zmíněno, že v České republice bylo, nejen ve srovnání se zahraničím, k problematice stalkingu prováděno pouze minimum výzkumů. Praktická část této bakalářské práce je sestavena ze dvou částí. V první části práce jsou popsány tři případové studie nebezpečného pronásledování. Jsou to skutečné případy, se kterými jsem se osobně v rámci svého zaměstnání setkal. Oběti byly vyzvány k volnému vyprávění jejich životního příběhu spojeného s nebezpečným pronásledováním. Tyto případy se odehrály ve Zlínském kraji a byly šetřeny Policií České republiky pro podezření z přečinu Nebezpečné pronásledování dle § 354 tr. zákoníku. Poukazují na to, jak stalking v reálném životě probíhá, jak se cítí oběť a jaké může mít pro pachatele následky. Na závěr každého případu uvádím jeho stručné vyhodnocení z hlediska trestně právní odpovědnosti. Za případové studie jsou podrobně popsány společné znaky případů, jak se oběti chovaly a jak se zachovat měly.

Další část kapitoly se věnuje kvantitativně orientovanému výzkumu, kdy data byla získána ze statistiky Ministerstva vnitra České republiky, oznámených případů nebezpečného pronásledování v České republice, ostatních krajů, a ve Zlínském kraji, a to za období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010. Zde je uvedeno kolik trestních oznámení Policie České republiky v krajích České republiky přijala, jakým způsobem byla tato oznámení ukončena a jejich vzájemné porovnání v rámci všech krajů. Takto zjištěná data byla kvantitativně vyhodnocena a zpracována do tabulek a grafů.

4.1 Cíl výzkumu

Práce je zaměřena na problematiku nebezpečného pronásledování, které je rozšířeno do všech společenských vrstev. Cílem je poukázat formou případových studií na konkrétní případy stalkingu. Popsat vznik a postupný vývoj nebezpečného pronásledování. Zaměřit se na analýzu konkrétních případů a poukázat na konkrétní způsob řešení stalkingu. Dalším cílem je zmapovat počet případů stalkingu ve Zlínském kraji a porovnat je s ostatními kraji České republiky.

4.2 Případové studie

V této kapitole jsou zmíněny konkrétní případy nebezpečného pronásledování, které se opravdu staly. Jména obětí, jejich narození a zaměstnání jsou úmyslně zaměněna. Původním záměrem autora bylo získat pro případovou studii též podobně postiženého muže,

avšak toto se nepodařilo. I to je jedním z důkazů, který potvrzuje, že závěry několika výzkumů uvádějící, že ke stalkingu se uchylují především muži, jsou pravdivé.

4.2.1 Eva

Eva pracuje v jedné směnárně ve Zlínském kraji. V roce 1984 se vdala za Michala a žili ve společné domácnosti. Za dobu manželství se jí narodily dvě děti. Jejich manželství probíhalo jako každé jiné bez vážnějších problémů. Michal pracoval jako automechanik a po smrti své matky od léta roku 2007 začal požívat alkoholické nápoje, které do této doby moc nepožíval. Na jaře roku 2008 přišel o zaměstnání z důvodů požívání alkoholu na pracovišti. Od této doby začal pít takřka pravidelně. Když byl v podnapilém stavu, tak manželce vyčítal všechno možné a občas ji fyzicky napadl. Několikrát na místě zasahovala i policie. Eva se snažila vztah zachránit, protože Michala i po těch letech měla ráda a ten ji sliboval, že pití i bití nechá. Michal ovšem s pitím ani občasným bitím nepřestal. Eva se však postupem času přestala snažit udržet vztah s Michalem a žila s ním už jen kvůli dětem. Na jaře roku 2009 se přes kamarádku seznámila s Robertem, kterému se velmi líbila, a dával jí svou náklonnost jasně najevo. Nejdříve Eva odolávala, ale po pár schůzkách se do něho zamilovala. Po zralé úvaze se Eva v červenci 2009 od Michala i s dětmi odstěhovala do podnájmu, jelikož z jeho strany docházelo k opakovanému fyzickému napadání, opakovaně na místě zasahovala policie a věc byla několikrát zadokladována jako přešůpek proti občanskému soužití. Po odchodu Evy ze společné domácnosti ji Michal neustále asi tři až čtyři měsíce sledoval. Začal ji vyhledávat v zaměstnání, neustále ji telefonoval jak do práce, tak i na mobil a psal jí vulgární SMS zprávy. V této době začal volat její kolegyni ze zaměstnání a vyptával se jí na Evu, kde je, co dělá atd. Neustále ji vyhledával i v novém bydlišti, kdy zvonil na zvonek jak u vstupních dveří, tak i na zvonek bytu. K tomuto docházelo zejména v nočních hodinách, na jeho zvonění mu neotvírala. Během této doby došlo k jednomu fyzickému napadení, kdy se snažil Evu napadnout, ale jelikož se jí zastal její přítel Robert, který byl zrovna na návštěvě, napadl i jeho. K žádnému zranění tehdy nedošlo. Po třech až čtyřech měsících Michal snížil intenzitu svého jednání, nechodil již za Evou do zaměstnání tak často, ale telefonicky ji kontaktoval dále. V květnu 2010 se odstěhovala do nového podnájmu, a tímto vyhledávání Evy ze strany Michala ustalo. Snažil se ji ale dále zastihnout v zaměstnání, postával před vchodem do směnárny, kde pracovala nebo přišel přímo až do směnárny. Zde pak postával, někdy na Evu mluvil, snažil se s ní něco řešit, pobyl tam několik minut a snažil se ji různě provokovat. Jeho nevyžádané návštěvy v

zaměstnání pokračovaly až do oznámení celé události na policii. Jeho příchody do zaměstnání nebyly již tak pravidelné, ale minimálně jednou týdně do jejího zaměstnání šel. Jeho příchody do směnárny byly zachyceny kamerami. Michala naposledy fyzicky zahlédla v listopadu roku 2010, kdy stál pod jejími okny. Po celou dobu, tzn. od července 2009 jí Michal neustále volal na pevnou linku do zaměstnání, kdy toto dělal zejména, když byl opilý. Několikrát mu řekla, že si nepřeje, aby jí volal a hovor ukončila, ale on volal neustále znovu a znovu. Volal denně více než desetkrát a vzhledem k tomu, že se jednalo o pracovní pevnou linku, tak musela telefon zvednout. V jednom případě jí v jeden den volal do práce čtyřicetkrát. Během těchto hovorů se snažil s Evou navázat komunikaci a řešit s ní jejich vzájemný vztah, ona s ním ale nechtěla mít již nic společného. Na toto ho upozornila již při odchodu z jejich domácnosti. Do zaměstnání jí telefonuje do současné doby, kdy ale intenzita hovorů je menší než desetkrát denně. Od ledna 2011 jí začal Michal zasílat na její mobilní telefon (zjistil si její nové telefonní číslo) výhružné SMS, zprávy typu, že se má cítit ohrožena, ale první na řadě je Robert nebo že až se vrátí i za cenu vězení, prostřelí Robertovi hlavu atd. Takových SMS zpráv jí denně zaslal deset a víc. Michal žádným způsobem nekontaktoval Roberta. Jednou, když se náhodně Eva s Robertem ve městě potkali s Michalem, tak se Michal snažil Roberta vyprovokovat vulgárními výrazy, a to zřejmě z důvodů, aby ho dostal do problému.

Eva se po tomto incidentu rozhodla na Michala podat trestní oznámení na Policii České republiky. Policejní orgán po přijetí oznámení ve věci zahájil dle § 158 odst. 3 tr. řádu úkony v trestním řízení pro podezření ze spáchání přečinu nebezpečné pronásledování dle § 354 odst. 1, písm. a, b, c, tr. zákoníku. Tento případ byl, vzhledem k tomu, že trestní sankce za tento čin nepřevyšuje tři léta, zpracován dle § 179a tr. řádu, ve zkráceném přípravném řízení, kdy Michalovi bylo za výše uvedený přečin sděleno dle § 179b odst. 3 tr. řádu podezření a spisový materiál byl dle § 179c odst. 1 tr. řádu zaslán na příslušné Okresní státní zastupitelství. Do současné doby nebylo Okresním soudem rozhodnuto o případné vině a trestu.

4.2.2 Jana

Jana je narozena v roce 1972 a Lukáš v roce 1973. Oba dva byli již ve svazku manželském s jinými partnery. Jana pracovala od května roku 2006 v jedné restauraci ve Zlínském kraji. Lukáš je vlivný podnikatel, seznámili se spolu v červnu téhož roku, při oslavě narozenin jeho dcery v restauraci, kde Jana pracovala. K seznámení došlo tak, že se Lukáš v průběhu

oslav y značně opil a byl hlučný. Měl na její adresu nechutné poznámky se sexuálním podtextem. Činil jí různé sexuální návrhy, na které Jana nereagovala. V momentě, kdy nebyla za barem, vzal jí její mobilní telefon, který tam měla odložený, a prozvonil svůj mobil, aby na ni získal číslo. Zeptal se jí, jestli mu dá na sebe telefon, ale Jana odmítla. On se ale začal smát s tím, že už ho má. Po jeho odchodu z restaurace jí hned poslal SMS zprávu. Pak jí začal psát pravidelně několikrát denně. Ze začátku jí posílal slušné zprávy, ale i ty Janu obtěžovaly a proto na ně nereagovala. V té době byla vdaná a všechno doma klapalo.

Od prvního kontaktu začal Lukáš chodit častěji do restaurace, kde Jana pracovala, a to zejména v době, kdy měla směnu. Svým známým, kteří ji navštěvovali, v restauraci řekla, ať mu neříkají, kde bydlí. Od kamarádky pak zjistila, že se na ni Lukáš vyptával, ale ona mu nic neřekla. Kde bydlí, zjistil až náhodou. Potkal ji ve svém vozidle zrovna, když jela svým vozidlem domů. Tajně ji sledoval až k jejímu domu. Neviděla, že za ní jede. Pak jí poslal SMS zprávu, kde jí oznámil, že ví, kde bydlí. Od té doby začal jezdit často kolem jejího domu a přes SMS zprávy jí dával vědět, že jede kolem, a ať vyjde ven, aby ji aspoň na chvíli zahlédl. Na jeho zprávy doposud Jana nereagovala a byly jí nepříjemné. Mohl totiž svým chováním narušit její manželství. Při jedné jeho návštěvě v restauraci se jí svěřil, že má doma s manželkou problémy a začal se jí důvěrně svěřovat. Janu to nezajímalo, ale choval se slušně, tak ho vyslechla a dál to neřešila. Byl to host jako každý jiný a taky ho tak brala, ale postupem času se z nich stali přátelé. Říkal jí o jeho vztazích a dost často jí dělal sexuální návrhy, na které nereagovala. Navrhoval jí, že by se mohli spolu pomilovat atd. Stálí hosté v restauraci si všimli, že za ní chodí nějak moc často a krátce na to se o tom dozvěděl i její manžel.

Začala kvůli Lukášovi mít doma s manželem problémy, protože žárlil, i když v tu dobu zatím neměl důvod. Manželství si chtěla udržet, protože svého muže měla ráda. Lukáše požádala, ať za ní nechodí a ať ji nekontaktuje, protože se manžel dozvěděl o tom, že tam za ní chodí. Dělo se to v létě roku 2006. Slíbil jí, že toho nechá, ale tento slib nedodržel ani den. Začal jí znovu psát smsky, které nevybočovaly nad rámec slušného chování. Před manželem se to snažila tajit, aby nebyly další problémy, ale ten na to časem přišel a moc se zlobil. Opětovně žádala Lukáše, aby svého jednání zanechal. Janiny problémy v manželství se začaly stupňovat. Při jedné ze schůzek se mu Jana svěřila se svými manželskými problémy. Jana byla z toho všeho rozhozená. Lukáš využil její situace a bezbrannosti a v září roku 2006 měli spolu první pohlavní styk. Z Janiny strany nešlo o zamilovanost, ale byla ráda, že ji Lukáš vyslechl a proto mu podlehl. Pak se začali často scházet. Brával ji do

společnosti, na výlety a před svými přáteli se chlubil, že je jeho milenka. Janě to bylo nepříjemné a několikrát ho žádala, ať to nedělá, ale většinou se to opakovalo. Rád ji uváděl do rozpaků a měl radost, když z toho byla rozrušená. Jednou jí řekl, že pojedou za jeho kamarádem do restaurace. Tam ale nebyl jeho kamarád, ale jeho otec, kterému byla představena. Jana z toho byla v šoku. Na chování Lukáše žádným odmítavým způsobem nereagovala. Pokaždé, když šla s Lukášem na schůzku, tak mezi nimi většinou došlo k pohlavnímu styku. Impuls k těmto stykům byl vždy z Lukášovy strany, Jana v tomto nijak aktivní nebyla, ale ani se tomu nebránila. Pokaždé se za to styděla, bylo jí trapně. Lukáš chtěl, aby mu říkala a psala mu to i v SMS zprávách, že ho miluje. Ona ho ale nikdy nemilovala. Brala ho pouze jako spřízněnou duši, tedy aspoň v tuto dobu, nebo si to naivně myslela.

V říjnu roku 2006 ji odvezl Lukáš svým vozidlem za obec, kde bydlela, do lesa. V autě se pohádali ohledně jejího kouření cigaret a musela mu slíbit, že přestane kouřit. Po hádce vysedl z auta, ulomil ze stromu větev a tou větví jí několikrát přetáhl přes hýždě a nohy, kde se jí pak udělaly modřiny. Pak se jí za tyto modřiny omluvil. To bylo poprvé, co ji nějakým způsobem fyzicky napadl.

Začátkem listopadu roku 2006 zjistil manžel Jany, kde Lukáš bydlí a rozhodl se navštívit jeho manželku. Řekl jí, že si myslí, že má Jana s Lukášem poměr. V té době Jana s manželem mluvila o rozvodu. Důvodem nebyla láska k Lukášovi, ale oprávněná žárlivost manžela. S manželem se často hádala a nakonec se dohodli, že se spolu rozvedou. Lukášova manželka Janě napsala SMS zprávu, že by od ní chtěla vysvětlení. Po domluvě přišla Jana k ní domů. Jana Lukášově manželce řekla, že se s manželem bude rozvádět, ale že s Lukášem nic dál nechce mít. Dále se jí omluvila za nepříjemnosti tímto způsobené. Lukášovi řekla, ať už jí nechá být a on jí slíbil, že jí dá pokoj. Jana to myslela upřímně. Lukáš ale tento slib nedodržel a kontaktoval ji dál, většinou formou zaslané SMS zprávy. Několikrát se s ním sešla a vždy to skončilo pohlavním stykem. Jeho slova často byla „Buď mi dáš sama, nebo si to vezmu sám a nebudu se tě ptát.“ Někdy svolila dobrovolně, jindy nechtěla, ale přece mu podlehl. Fyzickým násilím jí nevyhrožoval. Proč se s ním scházela a měla s ním pohlavní styk, když nechtěla, tak na to nebyla schopna odpovědět.

Na konci roku 2006 odešla z práce, z důvodů zdravotního stavu svého otce, o kterého se musela starat. Manžel Jany v této době podal žádost o rozvod a manželství bylo v květnu roku 2007 rozvedeno. Po rozvodu spolu zůstali bydlet ve společné domácnosti. V této době jí několikrát Lukášova manželka pozvala k nim na návštěvu a staly se z nich přítelkyně. Po nějaké době jí začala hlídat jejich děti. V listopadu roku 2007 zemřel Janin otec

a ze společné domácnosti se odstěhoval i její bývalý manžel. Od té doby s ním nebyla v kontaktu.

Jana si pak začala hledat práci a Lukášova manželka jí nabídla práci v jeho firmě, kam nastoupila na pozici administrativní pracovnice. Většinou ale byla u nich doma, hlídala jim děti a starala se jim o domácnost. Po celou tuto dobu měla „vztah“ s Lukášem, který probíhal pořád stejně. Jana zjistila, že Lukášova manželka má rovněž mimomanželský poměr, a to současně s několika muži, ale Lukáš to nevěděl. Zjistil to až na nějakém večírku, kdy jí sebral mobil a psal jejím jménem nějakým mužům, aby se ujistil, že ho podvádí. Po tomto zjištění ji fyzicky napadl. Lukáš na manželku žárlil, často ji kontroloval, hlídal ji a prohlížel jí mobilní telefon.

V srpnu roku 2008 dostala Jana návrh, ať jede s Lukášovou rodinou na dovolenou do Chorvatska. Několikrát mu řekla, že s nimi nechce jet, protože měla obavy z toho, že ji bude během dovolené obtěžovat a že se jim bude muset starat o děti a oni si budou užívat. Lukáš jí řekl, že pokud nepojede dobrovolně, tak jí to dá pracovním příkazem. Nakonec s nimi na dovolenou odjela a během této dovolené měla s Lukášem pohlavní styk. Na dovolené byla stále kontrolována a hlídána. Lukáš byl pořád u ní a nenechal ji chvíli na pokoji.

Lukášova manželka měla v letech 2006 až 2008, co měl zjištěno, celkem šest milenců. Byli to převážně obchodní partneři jejich firmy. Jednalo se o ženaté muže. Lukáš jejím manželkám vše o poměru s jeho manželkou pověděl, a to proto, aby měli doma problémy. Se dvěma těmito manželkami pak navázal dokonce intimní poměr.

V září roku 2008 začal být Janin syn často nemocný a trpěl i psychickými problémy. Jana se začala domnívat, že tyto problémy má i z toho jak ji často vidí smutnou a plakat. Z toho důvodu ho začal častěji navštěvovat jeho otec. Postupem času se s ním Jana zase sblížila. Jakmile to zjistil Lukáš, tak zintenzivnil zasílání SMS zpráv a začal postávat před jejím domem. Když byl před jejím domem, tak jí psal, ať otevře, že je slušně řečeno prostitutka,

že nedělá dobře a že ji vyhodí ze zaměstnání. Pak jí obratem psal, že ji miluje a že bez ní nemůže žít. Jana ho ale, dle jejího tvrzení, nikdy nemilovala. Bála se, že přijde k ní domů, protože měl Lukáš klíč od jejího domu, který si sebral, když jí zapojoval myčku. Několikrát mu říkala, ať jí klíč vrátí, ale vždy se jí vysmál. Každou půlhodinu jí naspal vulgární SMS nebo bouchl do okna či dveří. Tak to šlo několik dní. Jana z toho měla, stejně jako její syn, trauma, ale nikdy nepožádala o pomoc nějakou instituci, ani věc neoznámila na

Policii České republiky. Pak si nechala vyměnit zámek ve vstupních dveřích. Toto Lukášovo chování se opakovalo každý den. Neustále se chtěl s Janou setkat o samotě, navrhoval jí, že přijede k ní domů, ale ona ho vždy odmítla. Několikrát poprosila bývalého manžela, aby pro ni v kritickou dobu přijel a jeli někam pryč, aby nebyla doma, protože měla strach, že se bude Lukáš opět k ní dobývat. Její psychický stav se začínal horšit. Tak to pokračovalo až do ledna roku 2009, kdy jí u něho doma povalil na zem a přes její aktivní odpor ji znásilnil. Zkoušela se z jeho spárů vymanit, ale nepodařilo se jí to. Následkem toho se Jana psychicky zhroutila. To bylo naposledy, co s ním měla pohlavní styk. Bývalý manžel se snažil Janě psychicky pomoci. Často se spolu vídali a nakonec se dohodli, že se k sobě vrátí natrvalo. Nastěhoval se zpět k ní domů. Po tomto incidentu jí Lukáš skoro přestal psát SMS zprávy a telefonovat. Již ho tak často nespátřovala postávat před domem. Intenzita jeho jednání se tedy začala snižovat, až přešla pouze v pracovní záležitosti. Pak začala mít Jana problémy v zaměstnání, a to jak s Lukášem, tak i jeho manželkou. Paradoxně se Lukáš s manželkou udobřili a začali proti Janě brojit. Neustále jí vyčítali její malé pracovní nasazení, sváděli na ni kde co, že má ve skladě manko okolo 40.000,-Kč. Jana tvrdila, že nic nezpronevěřila a že muselo dojít k chybě při zapisování zboží na sklad. Lukášova manželka jí řekla, že se na to podívá a že tento problém narovná. Po nějaké době jí řekla, že je všechno v pořádku a žádné manko na skladě už není, ale pokud by se něco takového opakovalo, tak to všechno zaplatí. Jana si byla jistá, že nic neudělala špatně. Chování vůči ní pokračovalo neúnosně dál a Jana nevěděla, co si má počít. Chtěla z práce odejít, ale nemohla najít adekvátní zaměstnání se stejným příjmem. Peníze potřebovala, tak jejich bossing snášela dál. S Lukášem se již nescházela. Občas ji poslal SMS zprávu, kde ji urážel vulgárními, ale to bylo dle předchozích událostí to poslední, co by jí vadilo.

V březnu roku 2010 Jana onemocněla, bolely ji záda a měla podezření, že má něco s ledvinami, protože prodělala v minulosti několikrát ledvinovou koliku. Přes tyto bolesti šla do práce a bylo jí velmi zle. Lukášova manželka na ni hned po příchodu křičela, že má zase manko ve skladě a že špatně vede skladové účetnictví a má tam hrubé nesrovnalosti. Vyčítala jí, že před koncem roku neprovedla ve skladu inventuru a když jí Jana řekla, že jí sama říká, že ji provedou spolu po její dovolené, tak na ni řvala, že jí lže. Na její bolesti nebrala žádný ohled. Snažila se vydržet do konce pracovní doby. O víkendu Janě poslala SMS zprávu ve znění, že by se nad sebou měla zamyslet a že za to jakou práci odvádí, jí sníží plat. V pondělí šla Jana k doktorovi. Po vyšetření bylo zjištěno, že má žlučnickové kameny a byla jí vystavena pracovní neschopnost. Když zavezla neschopenku do zaměst-

nání, tak jí dali podepsat novou pracovní smlouvu, ve které bylo uvedeno snížení platu. Jana vzhledem k bolesti a psychickému stavu ani neprotestovala a smlouvu podepsala. Pak musela odevzdat služební telefon. Jakmile se jí doma ulevilo, tak si dala vše pro a proti a zjistila, že nemá cenu za takovou mzdu chodit do práce a podala výpověď, kterou i s klíči od firmy předala Lukášovi. Jeho manželka pak poslala SMS zprávu, která byla určena pro Janu, ale jako by náhodou ji zaslala jejímu bývalému manželovi, ve které napsala, kolik lidí ví o jejím vztahu s Lukášem. Chtěla tak zřejmě mezi nimi způsobit nějaké rozbroje.

Ve výpovědní lhůtě, tedy v době, kdy byla Jana na nemocenské, jí přišla od Lukášové manželky SMS zpráva, kde jí píše, že má manko ve skladě a porušila pracovní smlouvu. Dále jí hrozila, že věc předá právníkovi. Jana na SMS zprávu nijak nereagovala. Toto bylo na konci března roku 2010.

Dne 30. 3. 2010 přišel ráno Lukáš za Janou k ní domů a řekl jí, že její syn mu rozbil dveře od domu a že pokud dveře nezaplatí, tak že uvidí a ještě navíc na něho podá trestní oznámení. Nic konkrétního k tomu, jak došlo k poškození dveří, nevedl. Janin syn tvrdil, že žádné dveře nepoškodil. Vzhledem k tomu, že jí pořád Lukáš s manželkou podezírali a občas zaslali výhružnou SMS zprávu, tak začala mít obavu o svůj a synův život. Přemýšlela, co si má počít a tak se rozhodla celou věc oznámit na policii.

Jana podala oznámení na obvodním oddělení Policie České republiky ve Zlínském kraji. Oznámení bylo prověřováno dle ustanovení § 158 odst. 1 tr. řádu. Na základě přijatého oznámení bylo zjištěno, že se Lukáš dopustil jednání, které naplnilo skutkovou podstatu přečinu nebezpečné pronásledování dle § 354 tr. zákoníku. Tohoto jednání se dopustil před účinností trestního zákoníku, tudíž nemohl být za takové jednání podle nového trestního zákoníku potrestán. Když docházelo z jeho strany ke stalkingu, tak ten nebyl, dle tehdejšího trestního zákona (do 31. 12. 2009) trestný. Trestný se tento čin stal až s účinností nového trestního zákoníku, tedy od 1. 1. 2010. Lukášovo jednání, a jeho intenzita, nebylo v roce 2010 takové, aby mohl policejní orgán zahájit dle § 158 odst. 3 tr. řádu úkony trestního řízení a zahájit proti němu trestní stíhání za přečin nebezpečného pronásledování dle § 354 tr. zákoníku. Jeho jednání nemohlo být jinak posouzeno, než jako přestupek proti občanskému soužití dle § 49 odst. 1, písm. c) zák. č. 200/1990 Sb. o přestupcích. Přestupek byl oznámen příslušnému správnímu orgánu. Služba kriminální policie a vyšetřování prověřovala, zda se Lukáš, dle oznámení Jany, nedopustil trestného činu znásilnění dle § 185 tr. zákoníku. Vzhledem k důkazní nouzi (oznámeno 1 rok po skutku, čin se stal beze svědků, případné stopy či zranění nelze dodatečně zajistit), byla věc dle § 159a odst. 1 tr. řádu

odložena, protože nebylo prokázáno, že se skutek stal. Janino oznámení se de facto stalo kontraproduktivní, neboť Lukáš jako odvetu podal na Janu trestní oznámení pro trestný čin zpronevěra dle § 248 odst. 1, 2 tr. zákona. Tento případ byl, vzhledem k tomu, že trestní sankce za tento čin nepřevyšuje tři léta, zpracován dle § 179a tr. řádu, ve zkráceném přípravném řízení, kdy Janě bylo za výše uvedený přečin sděleno dle § 179b odst. 3 tr. řádu podezření a spisový materiál byl dle § 179c odst. 1 tr. řádu zaslán na příslušné Okresní státní zastupitelství. V současné době se ve věci rozhoduje u příslušného Okresního soudu.

Kdyby se Lukáš stejného jednání, kterého se dopouštěl před účinností nového trestního zákoníku, dopouštěl i v roce 2010, tak by s určitostí bylo policejním orgánem proti jeho osobě zahájeno trestní stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu nebo by věc byla zpracována dle ustanovení § 179a tr. řádu, ve zkráceném přípravném řízení. Vzhledem k tomu, že nebyl v době spáchání jednání, které naplnilo skutkovou podstatu přečinu nebezpečného pronásledování, účinný nový trestní zákoník, policejní orgán nemohl rozhodnout jinak. Trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější.

4.2.3 Týna

Týna je narozena v roce 1980, je svobodná matka, pracuje brigádně v prodejně kosmetiky a dálkově studuje vysokou školu. Marián je narozen v roce 1970, bydlí na Slovensku a v České republice pracuje jako obchodní zástupce společnosti zabývající se prodejem elektrosoučástek. Poprvé Mariána spatřila v obchodě, kde pracovala, když si kupoval nějaké zboží. Bylo to v prosinci roku 2009. Zřejmě se Mariánovi zalíbila, protože od té doby začal do obchodu docházet pravidelně. Vždy si něco koupil a měl zájem o reklamní vzorky. Marián ji jako zástupkyni v obchodě požádal o telefonní číslo, aby ji mohl případně kontaktovat ohledně nákupu zboží. Týna mu telefon bez problému dala, protože ho brala jako zákazníka. Od té doby jí Marián začal pravidelně zasílat SMS zprávy a telefonoval jí. Ze začátku jí to nevadilo, ba naopak jí to lichotilo, i když Marián nebyl její typ a moc se jí nelíbil. Nejdřív se si s ní domluvil „obchodní schůzku“ s tím, že má zájem o nákup kosmetiky. Takových schůzek proběhlo několik, než ji pozval na večeři. Marián jí na společné večeři vyznal lásku a chtěl s ní navázat přátelský svazek. Týna ale jeho city neopětovala, přesto se s ním po vypití většího množství alkoholu vyspala. To bylo v měsíci březnu roku 2010. Marián jí po prvním pohlavním styku začal nosit do práce každý den květiny a drobné dárky. Pak se s ním ještě vyspala několikrát, ale nikdy k němu necítila žádný cit.

Vždycky mu řekla, že s ním nechce chodit. Marián jí od jejich seznámení psal denně asi 20 SMS zpráv, ve kterých jí vyznával lásku a 10 x denně se jí snažil dovolat. Ne vždy mu telefon vzala. Čím častěji volal, tím méně mu telefon brala. Po měsíci jí začalo vadit, že jí nosí květiny a dárky. Marián ji několikrát vezl k jejím rodičům na návštěvu, kde byl představen jako její kamarád. Rodičům se velmi líbil. V květnu roku 2010 mu jasně a rázně řekla, že si s ním nepřeje mít žádný kontakt, ať jí nevolá a nepíše a nechodí za ní do zaměstnání. Marián jí řekl, že její přání respektuje a že si počká, až dostane rozum. Přání Týny přesto nevyslyšel a dále jí psal smsky a telefonoval ve stejné intenzitě, jako předtím. Zprávy zasílal doposud slušné. Občas k ní přišel domů, a když mu otevřel Týnin bývalý přítel Olda, se kterým bydlela v podnájmu, tak mu řekl, že s ním Týna nechce mluvit. Neustále ji zval na nějaké kulturní a společenské akce, ale Týna ho vytrvale odmítala. Několikrát bez jejího vědomí navštívil její rodiče a její kamarády. Pořád se jí snažil jak telefonicky, tak osobně kontaktovat. Její vytrvalé odmítání ho neodradilo, ale naopak zvýšilo aktivitu. Nikdy jí nevyhrožoval, ani fyzicky nenapadl. Když mu Týna nevezala telefon, tak hned volal jejím rodičům a kamarádům a ptal se jich, jestli se Týně něco nestalo. Ti pak obratem volali Týně a ptali se jí, jestli je v pořádku. Bylo jí trapné vysvětlovat jim, že má problémy s Mariánem. Několikrát Mariána žádala, ať už ji nechá být, že mohou být kamarádi, ale nesmí své aktivity tak přehánět. Vždy jí sliboval, že nebude tak naléhat, ale nikdy svůj slib nedodržel.

V polovině měsíce září roku 2010 Marián zaslal na Týnin soukromý účet, který užívala i pro pracovní účely, aniž by to tušila, částku ve výši 40.000,-Kč. Z účtu jí pak odešly nějaké platby a na konci měsíce měla zůstatek na účtu menší než 40.000,-Kč. To ještě netušila, jak to s těmi penězi vlastně je. Pak jí Marián zavolal a řekl jí, že jí poslal peníze a že si je má nechat a koupit si za ně něco hezkého k narozeninám. Řekla mu, že se ho o to nežádala a že mu peníze vrátí, až bude mít na účtu výplatu. Marián trval na tom, že si peníze má nechat. Chtěl si ji zřejmě tím dárkem zavázat, ale jak zjistil s odstupem času, to se mu nepodařilo. Když zjistil, že mu ani peníze nepomohly v tom, aby k němu Týna byla přívětivější, tak po ní chtěl peníze vrátit. Začal jí tvrdit, že peníze odešly na její účet omylem a že pokud je nevrátí, tak na ni podá na policii trestní oznámení. Řekla mu, že peníze neodcizila, že mu je vrátí a pokud bude na ni stále takový, tak ona na něho podá na policii trestní oznámení. Snažila se mu peníze co nejdříve vrátit, ale pár týdnů se jí to nedařilo. Začal jí nabízet, že by si to u něho mohla odpracovat tak, že by ji nafotil na různých místech a pózách. Toto rezolutně odmítla. Marián jí pak začal zasílat vulgární SMS zprávy, ve kte-

rých ji tituloval vulgárními výrazy. Týna na to reagovala asertivní SMS zprávou s tím, že půjde jeho obtěžování oznámit na policii. Marián na to zareagoval tak, že jí začal posílat jednu vulgární zprávu za druhou.

Týna už byla ze všeho velmi unavená a neměla již sílu se dále dohadovat s Mariánem a přesvědčovat ho o tom, ať ji nechá na pokoji žít si svůj život. Šla se na Policii České republiky informovat, jak má v takovém případě postupovat. Službukonající policista se jí ochotně ujal a ona mu vypověděla celý příběh. Policista jí po zvážení celé situace řekl, že vše nasvědčuje tomu, že Marián mohl svým jednáním dopustit trestného činu nebezpečné pronásledování. Byla z toho velice mile překvapena, neboť neměla vůbec tušení, že se Mariánovo jednání může být klasifikováno jako trestný čin. Policie České republiky dle § 158 odst. 3 tr. řádu zahájila úkony trestního řízení, neboť na základě přijatého oznámení nasvědčují okolnosti tomu, že byl spáchán přečin nebezpečného pronásledování dle § 354 tr. zákoníku. Marián se na policii při podání vysvětlení dle § 158 odst. 5 tr. řádu, po řádném zákonném poučení a vysvětlení všech následků, ke svému jednání spontánně doznal. Policejní orgán případ zpracoval ve zkráceném přípravném řízení dle § 179a tr. řádu. Podezřelému bylo dle § 179b odst. 3 tr. řádu sděleno podezření z výše uvedeného přečinu. Spisový materiál byl se závěrečnou zprávou dle § 179c odst. 1 tr. řádu o konaném zkráceném přípravném řízení, zaslán na Okresní státní zastupitelství s návrhem o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání dle § 179g odst. 1 tr. řádu, neboť se podezřelý k činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, s podmíněným odložením podání návrhu na potrestání vyslovil souhlas a vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. Státní zástupce akceptoval návrh policejního orgánu a stanovil Mariánovi zkušební dobu na jeden rok, která v současné době běží. Do současné doby vede Marián řádný život a žádným způsobem neučinil žádné protiprávní jednání, kterým by porušil stanovenou zkušební dobu.

4.3 Vyhodnocení případových studií

Vyhodnocením případových studií je poukázáno na společné rysy všech případů stalkingu, jak se Eva, Jana a Týna měly bránit a jakých chyb se dopustily.

1) Eva

Jedná se o obvyklý případ ex-partner stalkingu. Michal je odmítnutý pronásledovatel, který se dopouštěl svého jednání z důvodů rozčarování a roztrpčení z ukončení vztahu. K rozvodu mezi Evou a Michalem došlo mimo jiné i z důvodů nadměrného pití a závislosti na alkoholu. Alkohol měl zřejmý podíl i na tom, že Michal začal pronásledovat Evu a patrně si nebyl schopen, z důvodů nadměrného pití, dovodit důsledky svého jednání. K pronásledování docházelo nejběžnějšími způsoby, a to zejména telefonickými kontakty a fyzickým vyhledáváním oběti. Eva se zachovala správně v tom, že přerušila s Michalem jakýkoliv osobní kontakt a i s dětmi se přestěhovala. Dobře udělala i to, že si změnila své telefonní číslo. Když Michal zjistil její nové číslo a začal jí posílat vulgární SMS zprávy, tak Jana udělala správně, že si je ukládala k pozdější dokumentaci stalkingu. Chybou bylo to, že trestní oznámení podala až po roku od začátku protiprávního jednání.

2) Jana

V tomto případě se Jana dopustila hned několika chyb. Pronásledování probíhalo nevyžádanými fyzickými a telefonickými kontakty s obětí. V tomto případě se jednalo o charakteristické pronásledování z vášně, v jehož chování je zvýrazněna sexuální motivace. Pronásledování začalo v době, kdy se oběť s pachatelem stýkala. Pokračovalo v době, kdy byla Jana u Lukáše zaměstnána, a i v době, kdy se k ní vrátil její bývalý manžel. Jana důsledně neignorovala pokusy o kontakt a dokonce se s Lukášem intimně stýkala. Říkala mu, že si nepřeje, aby ji obtěžoval, ale stejně mu dovolila, aby se vetřel do její blízkosti. Jana se nezachovala tak, jak by se správně oběť zachovat měla. Aktivně nehledala podporu a pomoc, které zmírňují stavy bezmoci. Připadala si trapně, tak o tom, že je pronásledována, řekla pouze svému bývalému manželovi a Lukášově manželce. Nebylo jistě dobře i to, že byla u Lukáše zaměstnána a hlídala mu děti. Měl tak dokonalý přehled o tom kde je a co dělá. Vzhledem k tomu, že oba dva bydlí v obci, která má cca 2.500 obyvatel, tak měl přehled i o tom co dělá v době svého volna. Jediné co Jana udělala správně je, že si nechala uloženy SMS zprávy, který jí Lukáš poslal.

3) Týna

Tento příběh má podobné charakteristické rysy jako v případě Jany. Rozdílů jsou ale zřejmě v každém příběhu a případě. Marián je příznačný zhrzený stalker odmítnutý v lásce. Podobné rysy s Janiným příběhem jsou v tom, že došlo k náhodnému seznámení s pozdějším stalkerem. K pronásledování v těchto případech došlo z důvodů odmítnutí partnera, který se zřejmě domníval, že když spolu měli pohlavní styk, tak budou spolu mít i vztah. To ani jedna z žen nechtěla. Týna se správně držela strategie nulové reakce, ale chybovala v tom, že stalking nezveřejnila dřív.

4.3.1 Shrnutí případových studií

Všechny tyto případové studie mají obdobný charakter, ale ke každé je nezbytné přistupovat individuálně. Obětem nelze vyčítat to, jak se chovaly nebo jaké dělaly chyby. Osobním rozhovorem bylo zjištěno, že jakmile se do všech případů vložila Policie České republiky, tak ataky stalkerů se omezily na přípustnou mez, která již nedosahuje takové intenzity jako předtím. Jejich jednání tedy nenaplnuje skutkovou podstatu trestného činu. De facto se dá říci, že jsou tak malé, že je již neobtěžují. Oběti jsou řádně poučeny o tom, jak se zachovat pro případ, že by pronásledování opět nastalo.

Oběti z případových studií se správně měly zachovat tak, že pachateli měly asertivně, pokud možno za přítomnosti nezúčastněné osoby sdělit, že si nepřejí, aby byly z jeho strany jakýmkoliv způsobem kontaktovány. Upozornit stalkera na možné právní následky jeho chování, důsledně ignorovat jeho pokusy o kontakt, vyhýbat se kontaktu a případně změnit denní zvyky. Dále, pokud je to možné, při setkání s pachatelem zajistit přítomnost nezúčastněné osoby (přítele, známého nebo náhodného kolemjdoucího), jako svědka. Důležité je stalking dokumentovat. Ukládat si nevyžádané e-mailové zprávy, SMS zprávy a nahrávat si telefonní hovory, které mohou sloužit jako důkazy proti pachateli.

5 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM

V další části kapitoly praktické části se věnuje kvantitativně orientovanému výzkumu. Potřebná data byla získána ze statistiky Ministerstva vnitra České republiky a evidence Policie České republiky za období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010. Zjištěná data byla kvantitativně vyhodnocena a zpracována do tabulek a grafů. Pomocí takto zjištěných a vyhodnocených dat bude zodpovězeno na výzkumné otázky.

5.1 Výzkumné otázky

V souladu s cílem výzkumu byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

- 1) Je případů nebezpečného pronásledování s ohledem na počet obyvatel ve Zlínském kraji více než v ostatních krajích České republiky?
- 2) Kolik případů stalkingu v České republice spáchaly ženy?
- 3) Jaká je objasněnost případů nebezpečného pronásledování v České republice, kolik činů bylo spácháno pod vlivem návykové látky, kolika skutků se dopustili recidivisté, mladiství a nezletilí?

5.2 Statistika případů ve Zlínském kraji

Protože trestný čin Nebezpečné pronásledování je účinný od 1. 1. 2010, tak v analýze nemohou být porovnávány předchozí roky s rokem 2010. Ministerstvo vnitra České republiky shromažďuje údaje o počtech stalkingu až od doby, kdy začal být trestný.

Policií České republiky ve Zlínském kraji byly od účinnosti trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., tedy od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010, zahájeny úkony trestního řízení celkem ve 40ti případech dle § 158 odst. 3 tr. řádu, pro podezření ze spáchání přečinu nebezpečného pronásledování dle § 354 tr. zákoníku.

Tabulka 1: Případy nebezpečného pronásledování ve Zlínském kraji od v době od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010

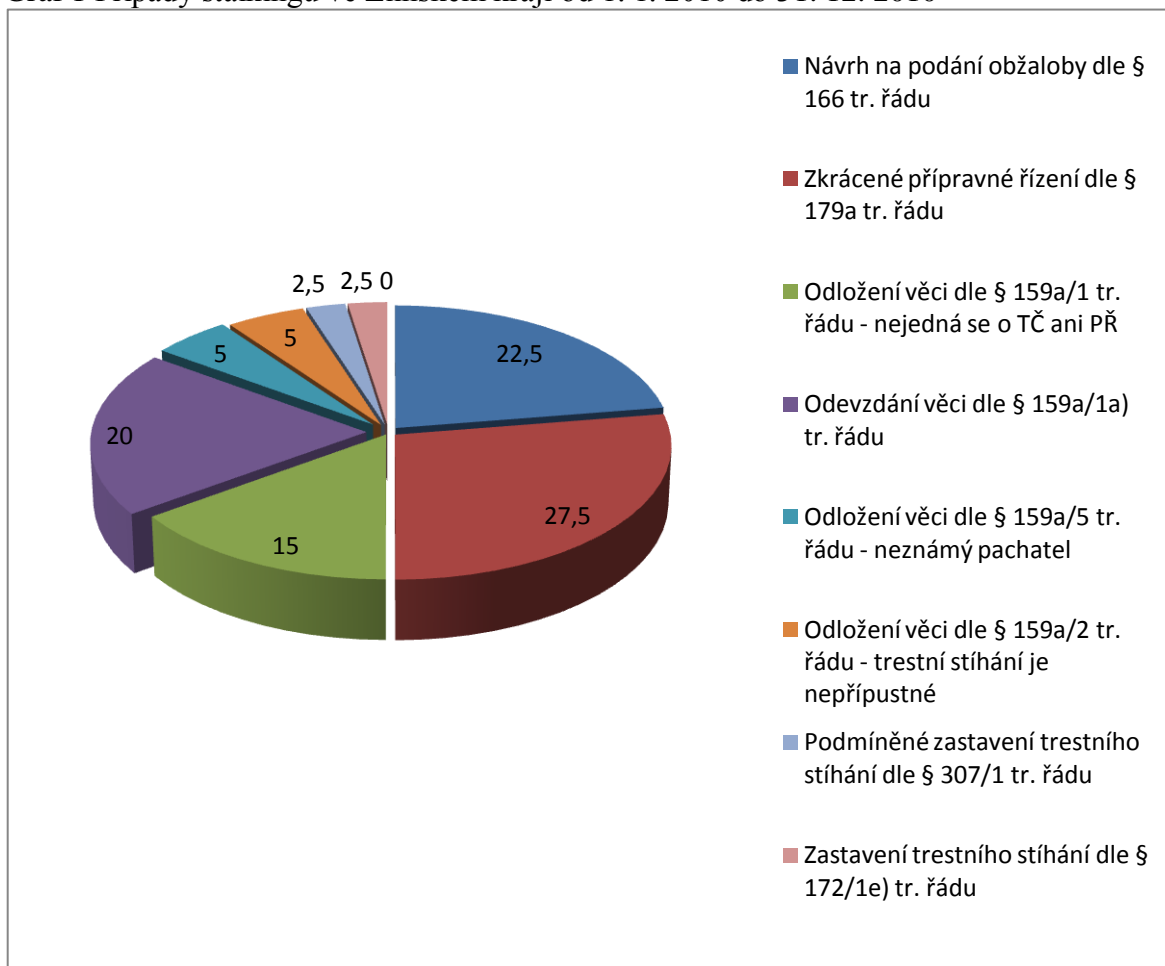
Způsob ukončení oznámení	Počet případů (v %)
Návrh na podání obžaloby dle § 166 tr. řádu	9 (22,5 %)
Zkrácené přípravné řízení dle § 179a tr. řádu	11 (27,5 %)
Odložením dle § 159a odst. 1 tr. řádu – nejedná se o TČ ani PŘ	6 (15 %)
Odevzdáním příslušnému orgánu dle § 159a odst. 1, písm. a) tr. řádu	8 (20 %)
Odložením věci dle § 159a odst. 5 tr. řádu – neznámý pachatel	2 (5 %)
Odložením věci dle § 159a odst. 2 tr. řádu – trestní stíhání je nepřipustné	2 (5 %)
Podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 odst. 1 tr. řádu	1 (2,5 %)
Zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 1, písm. e) tr. řádu	1 (2,5 %)
Celkem	40 (100 %)

Zdroj: Krajské ředitelství policie Zlínského kraje

Z tabulky vyplývá, že 9 (22,5 %) případů bylo ukončeno dle § 166 odst. 3 tr. řádu, kdy policejní orgán po skončení prověřování předložil spisový materiál státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby, a v 11ti (27,5 %) případech byl spisový materiál dle § 179a tr. řádu zpracován, ve zkráceném přípravném řízení. Z celkového počtu bylo 6 (15 %) oznámení odloženo dle § 159a odst. 1 tr. řádu, s tím, že ve věci nešlo o podezření z žádného trestného činu ani přestupku a věc nelze vyřídit jinak. Dalších 8 (20 %) oznámení bylo dle § 159a odst. 1, písm. a) tr. řádu, odevzdáno příslušnému správnímu orgánu k projednání přestupku. Dle § 159a odst. 5 tr. řádu byla 2 (5 %) oznámení odložena, protože se policejnímu orgánu nepodařilo zjistit skutečnosti, které by opravňovaly zahájit trestní stíhání proti konkrétní osobě. Z důvodů nepřipustnosti trestního stíhání byly zastaveny 2 (5 %) oznámení, tedy byly odloženy dle § 159a odst. 2, s ohledem na § 11, písm. i) tr. řádu, protože trestní stíhání je podmíněno souhlasem poškozeného a souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět. Státní zástupce nebo soud v 1 (2,5 %) případě trestní stíhání, dle § 307 odst. 1 tr. řádu podmíněně zastavil, protože se obviněný k činu doznal, nahradil škodu pokud trestným činem vznikla a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu bezúhonnému životu a okolnostem případu, lze důvodně takové rozhodnutí považovat za

dostačující. Rovněž 1 (2,5 %) oznámení bylo státním zástupcem dle § 172 odst. 1, písm. e) tr. řádu, zastaveno, protože obviněný byl v době spáchání trestného činu nepřičetný, tudíž nebyl trestně odpovědný. Dále bylo zjištěno, že pouze ve 2 (5 %) případech byly pachateli nebezpečného pronásledování, ženy a ve 38 (95 %) případech byli pachateli muži.

Graf 1 Případy stalkingu ve Zlínském kraji od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010

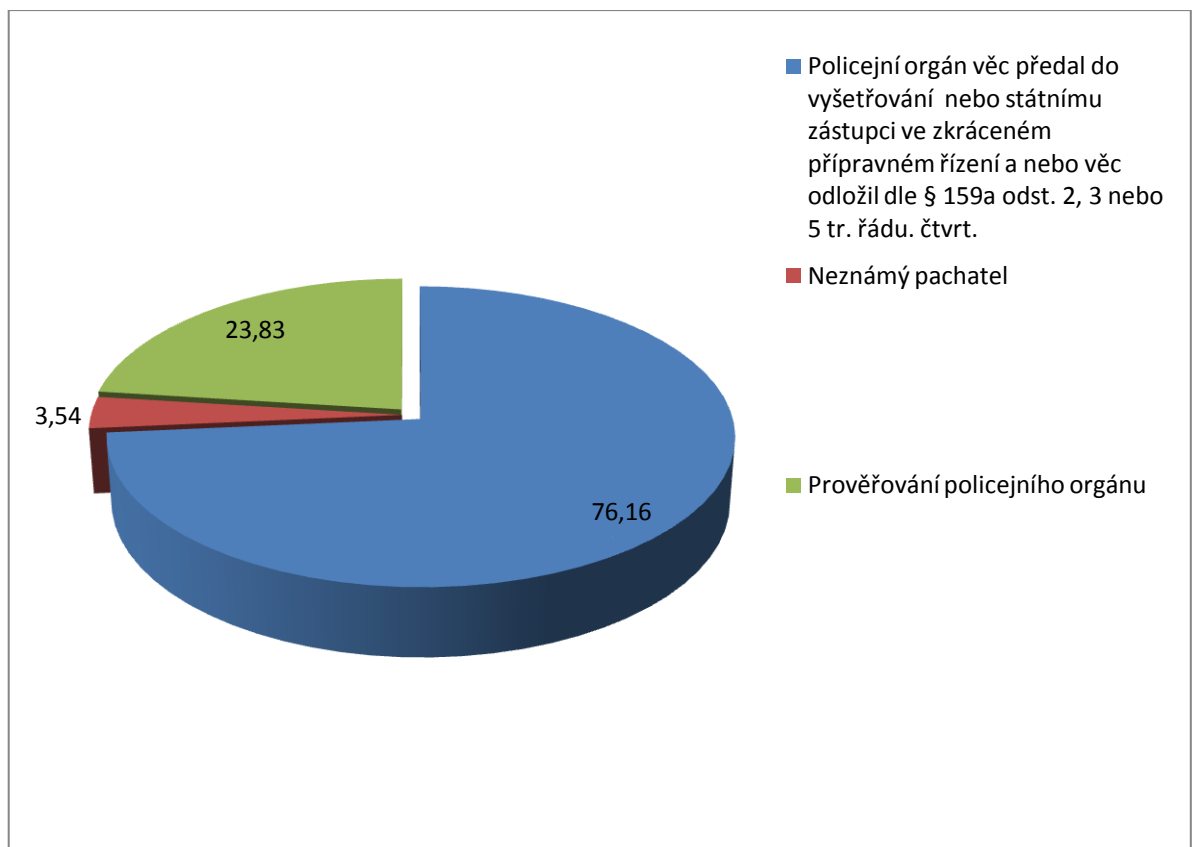


Zdroj: Údaje pro graf získány z evidence trestního řízení Krajského ředitelství policie Zlínského kraje

5.3 Případy stalkingu v České republice

Policie České republiky v roce 2010 prověřovala celkem 537 případů nebezpečného pronásledování. Z toho ve 409 (76,16 %) případech ve statistickém období policejní orgán došel k závěru, že dle § 158 tr. řádu nasvědčují prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin a věc předal do vyšetřování nebo státnímu zástupci ve zkráceném přípravném řízení, anebo věc odložil dle § 159a odst. 2, 3 nebo 5 tr. řádu. Neobjasněno zůstalo 19 (3,54 %), případů a 128 (23,83 %) případů je ve fázi prověřování policejního orgánu, takže způsob ukončení nelze předjímat.

Graf 2 Počet objasněných případů stalkingu v ČR od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010



Zdroj: Údaje pro graf získány ze statistik Ministerstva vnitra České republiky

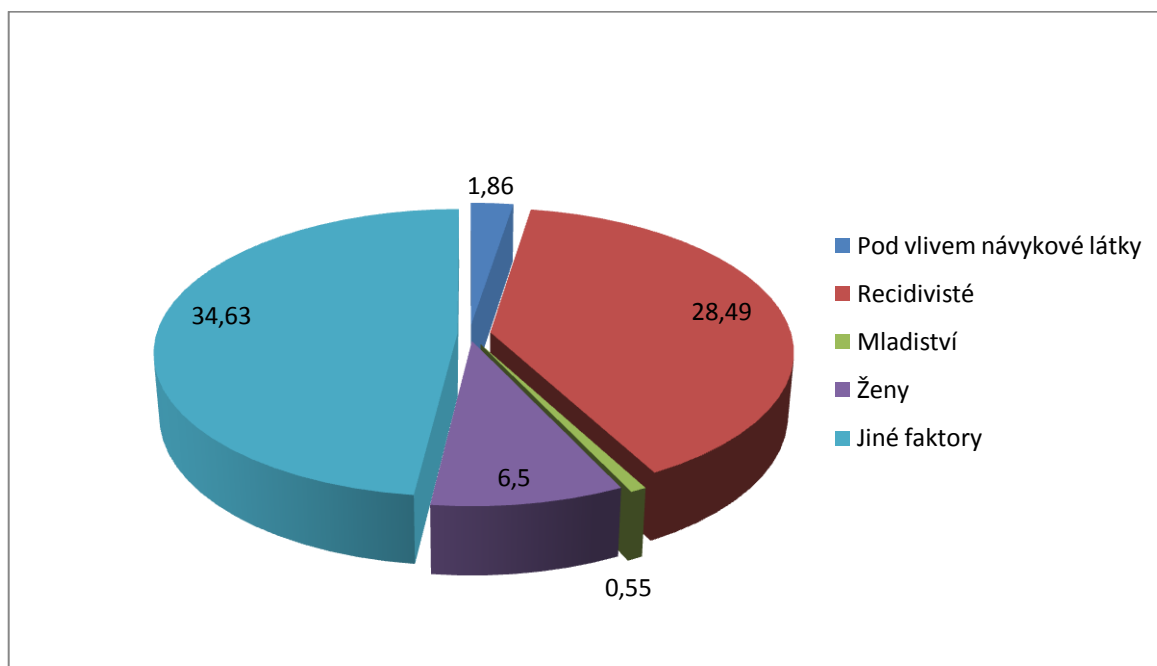
Z celkového počtu 390 objasněných případů nebezpečného pronásledování, bylo 10 (1,86 %) případů spácháno pod vlivem návykové látky, 153 (28,49 %) případů se stalkingu dopustili recidivisté, 3 (0,55 %) pachatelé byli mladiství, 3 (0,55 %) skutky spáchali nezletilí, a ve 35 (6,5 %) případech byly pachatelky ženy. Ve 186 případech (34,63 %) byly přítomny jiné faktory, spáchaly je tedy „normální“ pachatelé nebezpečného pronásledování.

Tabulka 2 Pachatelé objasněných případů nebezpečného pronásledování

Kdo spáchal objasněné případy	Počet případů (v%)
Pachatel pod vlivem návykové látky	10 (1,86 %)
Recidivisté	153 (28,49 %)
Mladistvý pachatel	3 (0,55 %)
Nezletilý pachatel	3 (0,55 %)
Ženy	35 (6,5 %)
„Normální“ pachatelé	186 (36,63 %)

Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

Graf 3 Skladba pachatelů objasněných případů stalkingu za rok 2010



Zdroj: Údaje pro graf získány ze statistik Ministerstva vnitra České republiky

Z uvedených údajů vyplývá, jak se Policii České republiky v roce 2010 dařilo objasňovat trestnou činnost na úseku nebezpečného pronásledování. V České republice zůstalo neobjasněno 19 (3,54 %) a ve Zlínském kraji 2 (5 %) případů. Z celkového počtu trestných činů nebezpečného pronásledování v naší republice tento čin spáchalo 35 (6,5 %) žen. Ve Zlínském kraji to byly 2 (5 %) pachatelky. Porovnáním těchto údajů jde vidět, že rozdíly, jak v objasněnosti, tak v i počtu pachatelek, jsou téměř identické.

5.4 Srovnání případů stalkingu ve Zlínském kraji s ostatními kraji v ČR

Počet obyvatel v jednotlivých krajích České republiky je rozdílný. Moravskoslezský kraj, Hlavní město Praha, Jihomoravský kraj a Středočeský kraj mají přes milion obyvatel. Poslední Karlovarský kraj má cca 300.000 obyvatel a měl by být tedy značný rozdíl v oznámených případech nebezpečného pronásledování mezi největšími a nejmenšími kraji.

Tabulka 3 Počet obyvatel a případy nebezpečného pronásledování v krajích

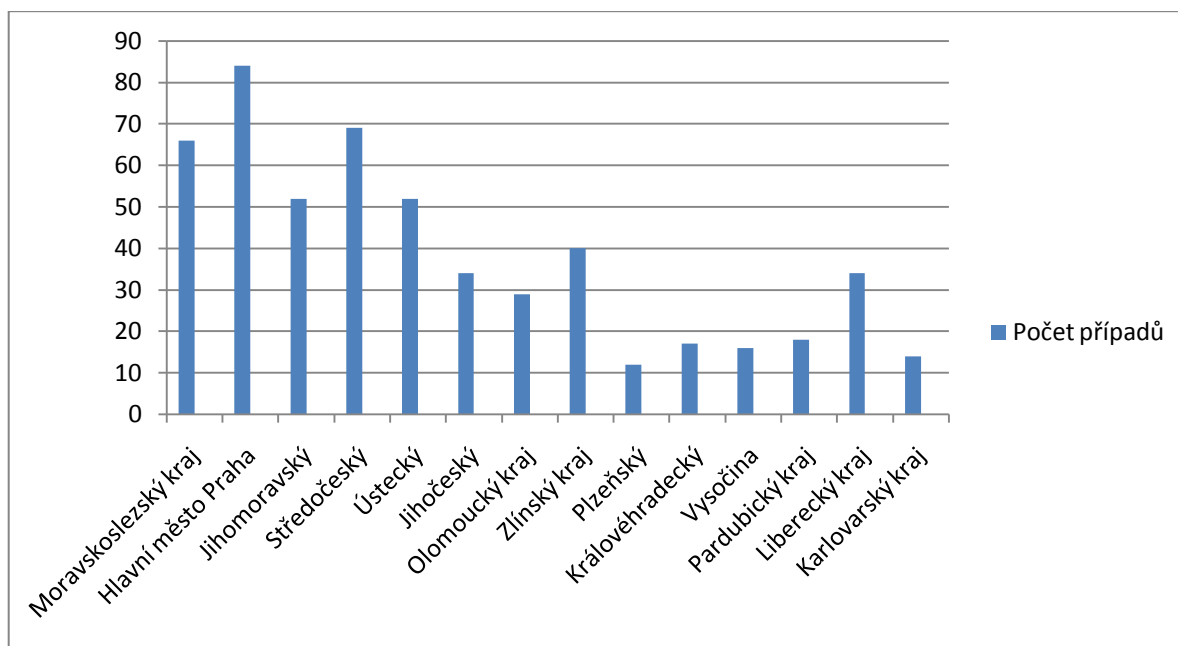
Kraj	Počet obyvatel	Počet případů	Počet obyvatel na 1 případ
Moravskoslezský	1.283.911	66	19.453
Hlavní město Praha	1.193.270	84	14.205
Jihomoravský	1.138.174	52	21.888
Středočeský	1.108.465	69	16.064
Ústecký	826.852	52	15.901
Jihočeský	626.634	34	18.430
Olomoucký	624.961	29	21.550
Zlínský	598.789	40	14.969
Plzeňský	552.553	12	46.046
Královéhradecký	552.481	17	32.498
Vysočina	522.267	16	32.641
Pardubický	509.353	18	28.297
Liberecký	429.080	34	12.620
Karlovarský	304.831	14	21.773

Zdroj: Údaje pro tabulku získány z Ministerstva vnitra České republiky

Z tabulky vyplývá, že nejvíce případů v České republice za rok 2011 bylo Policií České republiky prověřováno v Hlavním městě Praha 84 případů a ve Středočeském kraji 69 případů. Nejméně naopak v Plzeňském kraji 12 případů a v co do počtu obyvatel nejmenším, Karlovarském kraji 14 případů. V Libereckém kraji, který je druhý nejmenší v České republice PČR v roce 2010 prověřovalo 34 případů stalkingu, stejně jako v Ústeckém kraji, který má ale bez mála o 400.000 obyvatel více.

Porovnáním počtem případů a obyvatel v jednotlivých krajích České republiky bylo zjištěno, že nejméně obyvatel na jeden případ bylo v Libereckém kraji - 1 případ na 12.620 obyvatel, Hlavním městě Praha - 1 případ na 14.205 obyvatel a ve Zlínském kraji – 1 případ na 14.969 obyvatel. Naopak nejvíce obyvatel na jeden případ bylo v Plzeňském kraji - 1 případ na 46.046 obyvatel a v kraji Vysočina – 1 případ na 32.641 obyvatel.

Graf 4 Porovnání přijatých případů nebezpečného pronásledování všech krajů



Zdroj: Údaje pro graf získány ze statistik Ministerstva vnitra České republiky

5.5 Trestná činnost v ČR

Policie České republiky v roce 2010 zaevidovala celkem 313.387 trestných činů. Z tohoto počtu bylo 537 případů nebezpečného pronásledování, což je 0,17 % z celkové skladby trestné činnosti. Ve Zlínském kraji bylo v stejném roce zaevidováno celkem 9.430 trestných činů, z toho bylo 0,42 % případů stalkingu. Z těchto čísel by se mohlo zdát, že počet případů nebezpečného pronásledování není příliš, ale 537 obětem se zcela jistě změnil život víc, než obětem, kterým trestným činem byla způsobena hmotná škoda na majetku.

5.6 Závěr výzkumu

Zjištěnými údaji bylo zjištěno, že v roce 2010 bylo spácháno v České republice celkem 537 případů nebezpečného pronásledování. Ve Zlínském kraji bylo za toto období spácháno 40 případů a z nich bylo neobjasněno 5 %. Z výsledků je rovněž patrné, že počet obyvatel v krajích není přímo úměrný s počtem spáchaných trestných činů. V počtu případů nebezpečného pronásledování jsou tedy mezi jednotlivými kraji nemalé rozdíly.

Provedeným výzkumem bylo zodpovězeno na výzkumné otázky:

- 1) Je případů nebezpečného pronásledování s ohledem na počet obyvatel ve Zlínském kraji více než v ostatních krajích České republiky?

Odpověď: Vyhodnocením údajů tabulky č. 3 bylo v roce 2010 ve Zlínském kraji spácháno 40 případů nebezpečného pronásledování. Ze všech krajů v České republice tak zaujímá 6 místo v počtu nejvíce přijatých oznámení. Po provedení přepočtu spáchaných případů na počet obyvatel Zlínský kraj dosáhl 3 nejhorsího výsledku, kdy jeden případ nebezpečného pronásledování na jednoho obyvatele je 14.969.

- 2) Kolik případů stalkingu v České republice spáchaly ženy?

Odpověď: Vyhodnocením grafu č. 3 bylo zjištěno, že trestného činu na úseku nebezpečného pronásledování se z celkového počtu případů v roce 2010 dopustilo 6,5 % žen.

- 3) Jaká je objasněnost případů nebezpečného pronásledování v České republice, kolik činů bylo spácháno pod vlivem návykové látky, kolika skutků se dopustili recidivisté, mladiství a nezletilí?

Odpověď: V České republice bylo v roce 2010 neobjasněno 3,54 % případů nebezpečného pronásledování, 1,86 % skutků byl pachatel pod vlivem návykové látky, 28,49 % trestný čin spáchali recidivisté, mladiství a nezletilí se podíleli rovnoměrně v 0,55 % případů.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo se seznámit s problematikou nebezpečného pronásledování, typy pachatelů, obětí, způsoby stalkingu, ale rovněž i právní úprava a oprávnění Policie České republiky při řešení této problematiky. Praktická část je složena z případových studií, ve kterých jsou popsány konkrétní případy nebezpečného pronásledování z praxe a statistiky případů ze Zlínského kraje a České republiky.

Jak je z této práce patrné, problematika stalkingu je celospolečenským problémem a je potřeba se touto problematikou zabývat, pečlivě ji sledovat, komplexně analyzovat skupiny, které jsou tímto jevem nejvíce ohroženy. Pojmem „stalking“ bývají označovány rozličné způsoby a formy obtěžování a pronásledování obětí. Za charakteristické projevy nebezpečného pronásledování je možno považovat opětovné pokusy stalkera o kontakt s obětí, demonstrování své síly a moci. V krajních případech dochází i k poškozování a ničení věcí a předmětů či dokonce k fyzickému napadání oběti. Jedná se tedy o jednání, která jsou z pohledu oběti nebezpečná a jejichž primárními dopady jsou následky na psychiku a jejich zdraví, v některých případech i jejich smrt. Toto hrozí v případě pronásledování sadistickým stalkerem a hovoří se o tzv. uštvání oběti. U oběti se stalking projevuje kromě již naznačených psychických problémů i následky fyzickými či materiálními. Kromě toho může docházet k sekundární viktimizaci, která se týká osob v okolí oběti.

Naše společnost často tuto problematiku podceňuje. Jak je v teoretické části této bakalářské práce uvedeno, naši zákonodárci na „stalking“ zareagovali a do nového trestního zákoníku, účinného od 1. 1. 2010, ho zařadili mezi trestné činy. Sama existence této právní normy ale nebude zřejmě postačující. Je potřeba vybudovat informovaný a empatický přístup lidí, kteří dohlížíjí na dodržování této právní normy. Oběti stalkingu se často setkávají s nepochopením svého problému. Mnoho lidí si myslí, že svůj problém zveličují, aby byli zajímavými. Důležitým faktorem k řešení tohoto problému bude i přístup orgánů činných v trestním řízení. Je nutností každý případ od případu posuzovat individuálně a v žádném případě nesmí dojít k podcenění žádného přijatého oznámení.

Do 31. 12. 2009, tedy do doby, kdy nebylo nebezpečné pronásledování trestným činem postížitelným podle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., pachatel pokud se nedopustil jiného trestného činu, spáchal pouze přestupek proti občanskému soužití dle § 49 odst. 1 písm. a) nebo c) zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, za který mu bylo možno v případě prokázání viny uložit pokutu v maximální výši 3.000,-Kč. Novelizace trestního zákoníku je tedy jednoznačně přínosem a pachatel stalkingu může být odsouzen k odnětí svobody na šest měsí-

ců až tři roky. K tomuto trestu může být pachateli uložen zákaz činnosti či jiná omezující opatření. Policie České republiky na tento negativní jev také zareagovala a je schopna obětem stalkingu poskytnout jak fyzickou ochranu, tak i poradensko-preventivní činnost. Ovšem záleží na tom, jak bude vše vypadat v praxi, zejména spolupráce mezi oběti stalkingu, policií, státních zastupitelství, soudy a jinými státními orgány. Důležité je, aby zaměstnanci těchto institucí byli s nebezpečným pronásledováním řádně proškoleni, aby tyto organizace spolu vzájemně kooperovaly, věděly, co která má za povinnosti.

Existuje tedy již řada možností, jak se v současné době stalkingu poměrně účinně bránit. Jedna z možností obrany proti nebezpečnému pronásledování je dána trestním zákoníkem. Hrozící postih může potenciálního pachatele od pronásledování odradit. Stejný účel plní i postih jedinců, kteří se stalkingu již dopustili. Náhlé problémy se stalkerem je možné řešit za využití policejní intervence. Tato spočívá ve využití institutu krátkodobé ochrany, která je upravena v ZPPP č. 203/2008, kterým je stanoven postup při poskytování krátkodobé ochrany útvary Policie České republiky. Z právních prostředků obrany vůči stalkerovi je možné uvést i předběžné opatření podle ustanovení § 76b občanského soudního řádu, kdy soud může předběžným opatřením pachateli stalkingu uložit, aby nevstupoval do bezprostředního okolí obydlí oběti, aby se zdržel setkávání, nežádoucího sledování a obtěžování oběti. Pokud se týká oběti samotné, tato se může poměrně velmi úspěšně vůči pronásledovateli bránit realizací určitých strategií a taktik, které ve svém výsledku eliminují aktivity stalkera na minimum.

Jelikož je u nás problematice stalkingu věnována pozornost teprve krátce, bude možné tuto bakalářskou práci využít zejména ke studijním účelům pro osoby, které se zabývají danou problematikou, ať už z důvodu výkonu své profese nebo i pro zájemce o danou problematiku z řad studentů. V neposlední řadě může posloužit samotným obětem, které tak mohou zjistit, že jsou oběťmi nebezpečného pronásledování, stejně jako v ní mohou najít inspiraci k řešení tohoto problému.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BETTERMANN, J. *Falsche Stalking-Opfer*. Frankfurt: Verlag für Polizeiwissenschaft, 2005. ISBN 978-39-359-796-7.
- [2] BOON, J., SHERIDAN, L. *Stalking and Psychosexual Obsession*. New York: John Wiley and Sons, 2002. ISBN 978-04-714-9459-1.
- [3] BUSKOTTE, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.
- [4] ČÍRTKOVÁ, L. *Psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
- [5] ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
- [6] JURTELA, S. *Häusliche Gewalt und Stalking*. Wien: Studien Verlag, 2007. ISBN 978-37-06545-00-6.
- [7] KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-407-6
- [8] MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- [9] MULLEN, P. E. *Stalkers and their victims*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. ISBN 0-521-66950-2.
- Další zdroje:**
- [10] DEIRMENJIAN, J. *Stalking in cyberspace*. Journal of American Academy of Psychiatry and Law, 1999, č. 27, s. 407-421.
- [11] HARMON, R. B. *Obsessional harassment and erotomania in a criminal court population*. Journal of forensic sciences, 1995.
- [12] JAMES, D. V., FARNHAM, F. *Stalking and serious violence*. Journal of the American Academy of psychiatry and Law, 2003, s. 432-439.
- [13] MULLEN, P. E., PATHÉ, M. *Study of stalkers*. Journal of the American Academy of psychiatry and Law, 1999, č. 156, s. 1244-1249.
- [14] Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

- [15] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- [16] Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- [17] Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.
- [18] Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [19] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [20] ZPPP č. 203/2008, ze dne 31. 12. 2008, kterým se stanoví postup při poskytování krátkodobé ochrany útvarů Policie České republiky.

Internetové odkazy:

- [21] *URL: Ministerstvo vnitra České republiky* (on-line) dostupné z <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-650295.aspx>[cit.2011-03-15]

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
cca.	Cirka
č.	Číslo
e-mail	elektronická pošta, e-mailová adresa
např.	na příklad
odst.	odstavec
písm.	písmeno
PČR	Policie České republiky
PSTS	Posttraumatická stresová porucha
Sb.	sbírky
SIM	karta s účastnickým číslem určená do mobilního telefonu
SMS	krátká textová zpráva
tj.	tj.
tr.	trestního
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaně
ZPPP	Závazný pokyn policejního prezidenta
zák.	zákon
ZPŘ	zkrácené přípravné řízení
§	paragraf
max.	maximálně

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Případy stalkingu ve Zlínském kraji od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010.....	62
Graf 2 Počet objasněných případů stalkingu v ČR od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010.....	63
Graf 3 Skladba pachatelů objasněných případů stalkingu za rok 2010.....	64
Graf 4 Porovnání přijatých případů nebezpečného pronásledování všech krajů.....	66

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Případy nebezpečného pronásledování ve Zlínském kraji od v době od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010.....	61
Tabulka 2 Pachatelé objasněných případů nebezpečného pronásledování.....	64
Tabulka 3 Počet obyvatel a případy nebezpečného pronásledování v krajích.....	65